หลักสูตรลดระยะเวลาเรียน
สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

แผนการจัดการเรียนรู้
เมทริกซ์และดีเทอร์มินันท์

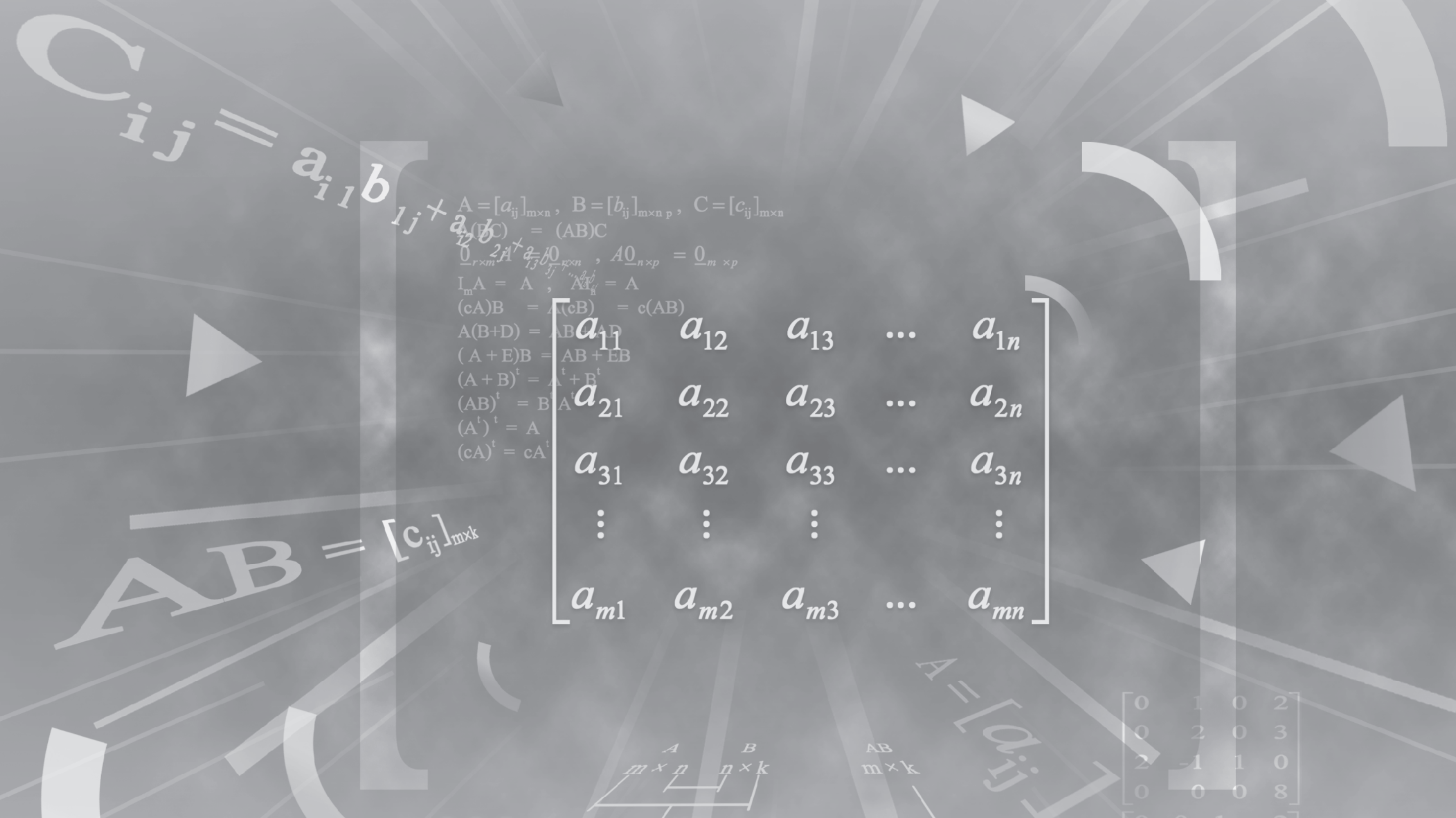

โครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ในการขยายเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้

371.95 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ส 691 ผ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เมทริกซ์และดีเทอร์มินันท์

หลักสูตรลดระยะเวลาเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพฯ : 2551

62 หน้า

ISBN 978-974-559-377-0

1. การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ - หลักสูตร

2. การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ-คณิตศาสตร์ 3. ชื่อเรื่อง

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เมทริกซ์และดีเทอร์มินันท์ หลักสูตรลดระยะเวลาเรียน สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 65 /2551

พิมพ์ครั้งที่ 1 กรกฎาคม 2551

จำนวน 1,000 เล่ม

จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
99/20 ถนนสุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 0-2668-7974 หรือ 0-2668-7123 ต่อ 2530
โทรสาร 0-2243-1129, 0-2668-7329
Web site: http:// www.onec.go.th และ http:// www.thaigifted.org

ผู้พิมพ์ บริษัท ออฟเซ็ท จำกัด
580 หมู่ 8 ซ.รามอินทรา 34 แยก 1
ถ.รามอินทรา แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10230
โทรศัพท์ 0-2943-8373-4 โทรสาร 0-2510-7753

คำนำ

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 10 วรรคสี่ กำหนดให้การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น และในมาตรา 28 ยังได้กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามาถพิเศษต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ได้ดำเนินการวิจัยนำร่องขยายเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (เขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ ปีการศึกษา 2547) ซึ่งมีกระบวนการหนึ่งที่สำคัญคือ การจัดทำหลักสูตรลดระยะเวลาเรียน (Acceleration Program) เป็นการจัดหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์ โดยปรับหลักสูตรปกติให้กระชับ ใช้เวลาเรียนให้สั้นลงเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน และนำเวลาที่เหลือมาเพิ่มพูนประสบการณ์ในระดับที่กว้าง ยากและลึกซึ้งกว่าหลักสูตรปกติ ทั้งนี้จะเป็นการช่วยไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายการเรียนในวิชาปกติที่เขาสามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าเพื่อน รวมทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความถดถอยทางศักยภาพหรือทำลายศักยภาพของตัวเอง สำหรับการวัดและประเมินผลในหลักสูตรลดระยะเวลาเรียน โรงเรียนควรใช้มาตรฐานเดียวกันเหมือนเด็กกลุ่มปกติ

เอกสารเล่มนี้เป็น **แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เมทริกซ์และดีเทอร์มินันท์ ในหลักสูตรลดระยะเวลาเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** ซึ่งเป็นหนึ่งในสิบแปดเล่มที่ได้จากการวิจัยนำร่องฯ ดังกล่าวข้างต้น โดยกำหนดให้มีการเรียนการสอนเพียง 5 ภาคเรียน จากปกติใช้เวลาทั้งหมด 6 ภาคเรียน ซึ่งเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในเอกสารเล่มนี้เป็นเพียงตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้สำหรับการเรียนการสอน ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ปรับเปลี่ยน ขยายเนื้อหา หรือเลือกเนื้อหาอื่นๆ ที่น่าสนใจ หรือเหมาะสมกับสภาพการณ์ของครูและนักเรียนในแต่ละโรงเรียนได้

ในโอกาสนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบคุณรองศาสตราจารย์อาริสา รัตนเพ็ชร์ และคณะ จากภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู-อาจารย์ และนักเรียนที่อยู่ในโครงการฯ ตลอดจนคณะครูคณิตศาสตร์โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพฯ ที่เห็นคุณค่าของเอกสารนี้ จึงให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องจนเสร็จสมบูรณ์ สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ของประเทศไทยต่อไป

(นายอำรุง จันทวานิช)
เลขาธิการสภาการศึกษา

คำชี้แจง

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 10 (วรรค 4) ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น และมาตรา 28 ระบุว่า หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตร การศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ นั้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดทำโครงการวิจัยนำร่องและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษมาตั้งแต่ปี 2543 เพื่อค้นหารูปแบบและพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในสาขาวิชาต่างๆ ทั้งระดับประถมและมัธยมศึกษา ในลักษณะเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไปหรือที่เรียกว่า School in school Program โดยในปีการศึกษา 2547 ได้ขยายโรงเรียนเครือข่ายสู่ภูมิภาคในภาคเหนือและภาคใต้ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งกระบวนการจัดการศึกษานี้เน้นการจัด Gifted Education ขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การเสาะหาและคัดเลือก มีการพัฒนาหลักสูตรที่ใช้วิธีการลดระยะเวลาเรียน (Acceleration Program) เป็นการย่นระยะเวลาเรียนให้น้อยลง แต่ยังคงเนื้อหาเท่าเดิมครบถ้วนตามหลักสูตรแกนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และจัดทำหลักสูตรเพิ่มพูนประสบการณ์ (Enrichment Program) เพิ่มเติมให้กับเด็กกลุ่มนี้ เป็นการขยายกิจกรรมในหลักสูตรให้กว้างและลึกซึ้งกว่าที่มีในหลักสูตรปกติ เพื่อช่วยกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะในการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้สติปัญญาในการให้เหตุผล ฯลฯ เมื่อผู้เรียนสามารถจบหลักสูตรในแต่ละช่วงชั้นก่อนกำหนด (เช่น ด้านภาษาใช้เวลา 3 ภาคเรียน จาก 6 ภาคเรียนหรือด้านคณิตศาสตร์ ใช้เวลา 5 ภาคเรียน จาก 6 ภาคเรียน เป็นต้น) เวลาที่เหลือโรงเรียนหรือครูผู้สอนก็สามารถจัดหลักสูตรขยายประสบการณ์ (Extension Program) หรือให้นักเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ (mentor) ซึ่งเป็นวิธีการจัดโปรแกรมการศึกษานอกหลักสูตรที่สามารถตอบสนองความสนใจและความสามารถเป็นรายบุคคล เช่น การจัด AP Program (Advanced Placement Program) หรือโครงการเรียนล่วงหน้า ที่เป็นการนำเอาเนื้อหาในหลักสูตรระดับอุดมศึกษามาเรียนในขณะที่ยังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และสามารถเก็บหน่วยกิตไว้ได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องปรับวิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มนี้ด้วย

แผนการจัดการเรียนรู้เล่มนี้ เป็นหนึ่งใน 18 เล่ม ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ในหลักสูตรลดระยะเวลาเรียน(Acceleration Program) โดยกำหนดให้มีการเรียนการสอนเพียง 5 ภาคเรียน (ปกติใช้เวลาทั้งหมด 6 ภาคเรียน) ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ เขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ โดยแต่ละโรงเรียนจะใช้แผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน แต่อาจจะมีลำดับในการสอนแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน (ดูรายละเอียดแผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนในตารางหน้าถัดไป) สำหรับการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรลดระยะเวลาเรียน เป็นการวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน โดยใช้ข้อสอบ Pre-test และ Post-test ที่ออกโดยคณะวิจัย และอาจารย์รับผิดชอบโครงการจากแต่ละโรงเรียน

ตารางแผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรลดระยะเวลาเรียน
ด้านคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระดับ		เนื้อหา	จำนวนคาบ	โรงเรียนที่รับผิดชอบเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
มัธยมศึกษาปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 1	1. เซต	10	โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย จ.สตูล
		2. การให้เหตุผล	6	โรงเรียนพุนพินพิทยาคม
		3. ตรรกศาสตร์	24	โรงเรียนพุนพินพิทยาคม
		4. จำนวนจริงและทฤษฎีจำนวนเบื้องต้น	38	โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย
	ภาคเรียนที่ 2	5. เรขาคณิตวิเคราะห์	38	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคใต้
		6. ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน	30	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคใต้
		7. ตรีโกณมิติ	48	โรงเรียนบูรณะรำลึก และมหาวชิราวุธ
		8. กำหนดการเชิงเส้น	6	โรงเรียนมหาวชิราวุธ
รวม			200	
มัธยมศึกษาปีที่ 5	ภาคเรียนที่ 1	9. ฟังก์ชันเอกซ์โปเนนเชียลและลอการิทึม	27	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคใต้
		10. เมทริกซ์และดีเทอร์มินันท์	20	โรงเรียนสุราษฎร์ธานี
		11. เวกเตอร์ 2 และ 3 มิติ	36	โรงเรียนพุนพินพิทยาคม
		12. จำนวนเชิงซ้อนและสมการพหุนาม	24	โรงเรียนมหาวชิราวุธ
	ภาคเรียนที่ 2	13. ทฤษฎีกราฟ	15	โรงเรียนบูรณะรำลึก
		14. ลำดับและอนุกรม	38	โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย
		15. ลิมิตของฟังก์ชัน อนุพันธ์ของฟังก์ชัน และการอินติเกรต	40	โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย จ.สตูล
รวม			200	
มัธยมศึกษาปีที่ 6	ภาคเรียนที่ 1	16. การเรียงสับเปลี่ยนและการจัดหมู่	30	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคใต้
		17. ความน่าจะเป็น	20	โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย
		18. สถิติและความสัมพันธ์เชิงฟังก์ชันของข้อมูล	50	
		■ การนำเสนอข้อมูลและค่ากลาง (12 คาบ)		โรงเรียนบูรณะรำลึก
		■ การกระจายของข้อมูล (25 คาบ)		โรงเรียนสุราษฎร์ธานี
		■ ความสัมพันธ์เชิงฟังก์ชัน (13 คาบ)		โรงเรียนพุนพินพิทยาคม
รวม			100	

สารบัญ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง **เมทริกซ์และสัญลักษณ์ของเมทริกซ์** มัธยมศึกษาปีที่ 5
วิชา คณิตศาสตร์ เวลา 2 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเมทริกซ์

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1.1 บอกมิติของเมทริกซ์และเขียนเมทริกซ์ในรูปทั่วไปได้
1.2 บอกตำแหน่งของสมาชิกใดๆ ได้
1.3 เขียนสมาชิกของเมทริกซ์ที่อยู่ในตำแหน่งที่กำหนดให้ได้
1.4 หาทรานสโพสของเมทริกซ์ที่กำหนดให้ได้
1.5 บอกได้ว่าเมทริกซ์ที่กำหนดให้คู่ใดเท่ากันบ้าง
1.6 ใช้สมบัติเกี่ยวกับการเท่ากันของเมทริกซ์หาค่าของตัวแปรได้

2. แนวคิดหลัก

การแสดงข้อมูลต่างๆ เราสามารถนำเสนอในรูปเมทริกซ์ได้

3. เนื้อหาสาระ

บทนิยาม เมทริกซ์ คือ ชุดของจำนวน mn ตัว (m ,n เป็นจำนวนเต็มบวก) เขียนเรียงกัน m แถว n หลัก ภายใต้เครื่องหมายวงเล็บในรูป

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & \cdots & a_{2n} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & \cdots & a_{3n} \\ \vdots & \vdots & \vdots & & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & a_{m3} & \cdots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

หรือ เขียนเป็น $A = [a_{ij}]_{m \times n}$

เรียก a_{ij} ว่าเป็นสมาชิก(element) ในแถวที่ i หลักที่ j ของเมทริกซ์

เรียก เมทริกซ์ที่มี m แถว n หลัก ว่าเป็น $m \times n$ เมทริกซ์ และเรียก $m \times n$ ว่าเป็นมิติของเมทริกซ์

บทนิยาม

ให้ $A=[a_{ij}]_{m\times n}$, $B=[b_{ij}]_{m\times n}$ เมทริกซ์ A เท่ากับ เมทริกซ์ B ก็ต่อเมื่อ $a_{ij} = b_{ij}$ สำหรับทุกๆ $i = 1, 2, 3, \ldots, m$ และ $j = 1, 2, 3, \ldots, n$ เขียนแทน A เท่ากับ B ด้วย $A = B$

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

4.1 แจ้งจุดประสงค์ให้นักเรียนทราบว่า หลังจากเรียนคาบนี้แล้วนักเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ สัญลักษณ์ของเมทริกซ์ การเขียนเมทริกซ์ มิติของเมทริกซ์ การเท่ากันของเมทริกซ์

4.2 สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่นักเรียนคุ้นเคย เช่น

สรุปจำนวนนักเรียนที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยในคณะต่างๆ ของจังหวัดหนึ่งดังนี้

	แพทย์	วิศวกรรมศาสตร์	ทันตแพทย์	วิทยาศาสตร์
โรงเรียนที่ 1	15	25	8	18
โรงเรียนที่ 2	10	15	5	15
โรงเรียนที่ 3	9	10	7	13

ถ้าตัดข้อความบนสุดและซ้ายสุดออกเหลือเฉพาะตัวเลข แล้วปิดล้อมด้วยเครื่องหมายวงเล็บ จะเรียกรูปแบบนี้ว่าเมทริกซ์ ดังนี้

$$\begin{bmatrix} 15 & 25 & 8 & 18 \\ 10 & 15 & 5 & 15 \\ 9 & 10 & 7 & 13 \end{bmatrix}$$

4.3 แจกเอกสารประกอบการเรียน ให้นักเรียนศึกษาในเอกสารหน้า 22 ถึงหน้า 26 ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับ

- ❖ สัญลักษณ์ของเมทริกซ์
- ❖ การเขียนเมทริกซ์
- ❖ เมทริกซ์ชนิดต่างๆ
- ❖ การเท่ากันของเมทริกซ์
- ❖ ทรานสโพสเมทริกซ์

4.4 ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดในเอกสาร

5. แหล่งการเรียนรู้

- ❖ เอกสารประกอบการเรียน
- ❖ หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเล่ม 2 ของ สสวท.

6. กระบวนการวัดผลประเมินผล

6.1 สังเกตการตอบคำถาม

6.2 ตรวจแบบฝึกหัดในเอกสาร

7. บันทึกหลังสอน

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

8. กิจกรรมเสนอแนะ

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง **การบวก การลบเมทริกซ์ การคูณเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริง** มัธยมศึกษาปีที่ 5

วิชา คณิตศาสตร์ เวลา 3 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ การบวก-ลบเมทริกซ์ และการคูณเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1.1 หาผลบวกและผลลบของเมทริกซ์ได้

1.2 บอกสมบัติเกี่ยวกับการบวกเมทริกซ์ได้

1.3 นำสมบัติเกี่ยวกับการบวกเมทริกซ์ไปใช้ได้

1.4 หาผลคูณของเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริงได้

1.5 บอกสมบัติเกี่ยวกับการคูณเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริงได้

1.6 นำสมบัติเกี่ยวกับการคูณเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริงไปใช้ได้

2. แนวคิดหลัก

❖ การบวกและการลบเมทริกซ์ต้องเป็นเมทริกซ์ที่มีมิติเท่ากัน และในการบวกลบให้นำสมาชิกในตำแหน่งเดียวกันมาบวก-ลบกัน

❖ ผลคูณระหว่างจำนวนจริงกับเมทริกซ์เป็นเมทริกซ์ ซึ่งได้จากการนำจำนวนจริงไปคูณสมาชิกแต่ละตัวของเมทริกซ์

3. เนื้อหาสาระ

3.1 การบวกเมทริกซ์

บทนิยาม

ให้ $A=[a_{ij}]_{m\times n}$, $B=[b_{ij}]_{m\times n}$ เมทริกซ์ A บวกกับเมทริกซ์ B คือเมทริกซ์ $A=[c_{ij}]_{m\times n}$ เมื่อ $c_{ij}=a_{ij}+b_{ij}$ สำหรับทุกๆ $i=1,2,3,\ldots,m$ และ $j=1,2,3,\ldots,n$ เขียนแทน A บวก B ด้วย $A+B$

3.2 การหาผลคูณของเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริง

บทนิยาม
ให้ $A = [a_{ij}]_{m \times n}$ และ c เป็นค่าคงตัว ผลคูณของ c กับเมทริกซ์ A คือเมทริกซ์ $[b_{ij}]_{m \times n}$ เมื่อ $b_{ij} = ca_{ij}$ สำหรับทุกๆ i = 1 , 2 , 3 , … , m และ j = 1 , 2 , 3 , … , n เขียนแทนผลคูณของ c กับเมทริกซ์ A ด้วย cA

3.3 สมบัติเกี่ยวกับการบวก การคูณเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริง
สำหรับเมทริกซ์ A , B , C , $\underline{o}$ ที่มีมิติ $m \times n$ มีสมบัติดังต่อไปนี้

3.3.1 A + B มีมิติ $m \times n$
3.3.2 A + B = B + A
3.3.3 (A + B) + C = A + (B + C)
3.3.4 A + $\underline{o}$ = $\underline{o}$ + A = A
3.3.5 A + (-A) = (–A) + A = $\underline{o}$
3.3.6 c(A + B) = cA + cB เมื่อ c เป็นค่าคงตัว
3.3.7 (c+d) A = cA + dA เมื่อ c , d เป็นค่าคงตัว
3.3.8 (cd)A = c(dA) เมื่อ c , d เป็นค่าคงตัว
3.3.9 IA = AI = A , $\underline{o}$ A = A$\underline{o}$ = $\underline{o}$

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

4.1 แจ้งจุดประสงค์ให้นักเรียนทราบว่า หลังจากเรียนคาบนี้แล้วนักเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การบวก การลบ และการคูณเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริง

4.2 ให้นักเรียนพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของร้านขายน้ำสองพี่น้องแห่งหนึ่งดังนี้

	ร้านพี่		**ร้านน้อง**	
	เสาร์	**อาทิตย์**	**เสาร์**	**อาทิตย์**
ชาเย็น (บาท)	150	170	210	250
กาแฟเย็น (บาท)	180	150	200	280
โอวัลตินเย็น (บาท)	200	190	250	290

ให้นักเรียนพิจารณาว่าในแต่ละวัน สองพี่น้องขายได้ยอดขายแต่ละอย่างรวมกันได้เท่าไร
ถ้าเราเขียนในรูปเมทริกซ์ โดยใช้

เมทริกซ์ A แทนข้อมูลการขายของพี่ ดังนี้ $A = \begin{bmatrix} 150 & 170 \\ 180 & 150 \\ 200 & 190 \end{bmatrix}$

เมทริกซ์ B แทนข้อมูลการขายของน้อง ดังนี้ $B = \begin{bmatrix} 210 & 250 \\ 200 & 280 \\ 250 & 290 \end{bmatrix}$

เมทริกซ์ C แทนข้อมูลการขายของทั้งสองคน ดังนี้ $C = \begin{bmatrix} 150+210 & 170+250 \\ 180+200 & 150+280 \\ 200+250 & 190+290 \end{bmatrix}$

จะได้ผลลัพธ์ $C = \begin{bmatrix} 360 & 420 \\ 380 & 430 \\ 450 & 480 \end{bmatrix}$

4.3 ครู – นักเรียนช่วยกันหาข้อสรุปในการบวกเมทริกซ์

4.4 ให้นักเรียนฝึกหาการบวกเมทริกซ์ในตัวอย่างที่ 6 (เอกสารการสอนหน้า 27)

4.5 ครูให้นิยามการลบเมทริกซ์ (เอกสารการสอนหน้า 28) แล้วให้นักเรียนฝึกทำตัวอย่างที่ 7

4.6 ครูให้นิยามการคูณเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริง (เอกสารการสอนหน้า 29) แล้วให้นักเรียนฝึกทำตัวอย่างที่ 8

4.7 นักเรียนช่วยกันแสดงวิธีหาสมบัติเกี่ยวกับการบวก และ การคูณ บางข้อ

4.8 นักเรียนนำสมบัติที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาโจทย์

กำหนด $A = \begin{bmatrix} 6 & 4 \\ -8 & 2 \\ 4 & -2 \end{bmatrix}$ จงหาเมทริกซ์ B ที่ทำให้ $2(A+B) = B + \frac{1}{2}A$

5. แหล่งการเรียนรู้

- ❖ เอกสารประกอบการเรียน
- ❖ หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเล่ม 2 ของ สสวท.

6. กระบวนการวัดผลประเมินผล

6.1 สังเกตการตอบคำถาม

6.2 ตรวจแบบฝึกหัดในเอกสาร

6.3 ทดสอบย่อย

7. บันทึกหลังสอน

………
………
………

8. กิจกรรมเสนอแนะสอน

………
………
………

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง **การคูณเมทริกซ์ด้วยเมทริกซ์** มัธยมศึกษาปีที่ 5
วิชา คณิตศาสตร์ เวลา 2 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ การคูณเมทริกซ์ด้วยเมทริกซ์

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1.1 บอกได้ว่าเมทริกซ์ที่กำหนดให้ 2 เมทริกซ์ใดๆ คูณกันได้หรือไม่
1.2 หาผลคูณของ 2 เมทริกซ์ใดๆ ที่สามารถคูณกันได้
1.3 บอกสมบัติเกี่ยวกับการคูณเมทริกซ์ด้วยเมทริกซ์ได้
1.4 นำสมบัติเกี่ยวกับการคูณเมทริกซ์ด้วยเมทริกซ์ไปใช้ได้

2. แนวคิดหลัก

กำหนด A และ B เป็นเมทริกซ์ จะหา $A \times B$ ได้ก็ต่อเมื่อ จำนวนหลักของ A เท่ากับจำนวนแถวของ B

3. เนื้อหาสาระ

3.1 การคูณเมทริกซ์ด้วยเมทริกซ์

บทนิยาม

ให้ $A = [a_{ij}]_{m\times n}$, $B = [b_{ij}]_{m\times n}$ แล้ว $AB = [c_{ij}]_{m\times n}$ เมื่อ
$c_{ij} = a_{i1}b_{1j} + a_{i2}b_{2j} + a_{i3}b_{3j} + \dots + a_{in}b_{nj}$ สำหรับทุกๆ $i = 1, 2, 3, \dots, m$ และ $j = 1, 2, 3, \dots, n$

$$AB = \begin{bmatrix} \vdots & \vdots & \vdots & \cdots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \cdots & \vdots \\ a_{i1} & a_{i2} & a_{i3} & \cdots & a_{in} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \cdots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \cdots & \vdots \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \cdots & \cdots & b_{1j} & \cdots & \cdots \\ \cdots & \cdots & b_{2j} & \cdots & \cdots \\ \cdots & \cdots & b_{3j} & \cdots & \cdots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ \cdots & \cdots & b_{mj} & \cdots & \cdots \end{bmatrix}$$

$$= \begin{bmatrix} \vdots & \vdots & \cdots & \vdots \\ \cdots & c_{ij} & \cdots & \cdots \\ \vdots & \vdots & \cdots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \cdots & \vdots \end{bmatrix}$$

3.2 สมบัติของเมทริกซ์ที่เกี่ยวข้องกับการคูณ มีดังนี้

ถ้า $A = [a_{ij}]_{m\times n}$, $B = [b_{ij}]_{m\times n\ p}$, $C = [c_{ij}]_{m\times n}$ แล้ว

3.2.1 $A(BC) = (AB)C$

3.2.2 $\underline{0}_{r\times m}A = \underline{0}_{r\times n}$, $A\underline{0}_{n\times p} = \underline{0}_{m\times p}$

3.2.3 $I_mA = A$, $AI_n = A$

3.2.4 $(cA)B = A(cB) = c(AB)$ เมื่อ c เป็นค่าคงตัว

3.2.5 $A(B+D) = AB + AD$ เมื่อ D เป็น $n \times p$ เมทริกซ์

3.2.6 $(A + E)B = AB + EB$ เมื่อ E เป็น $m \times n$ เมทริกซ์

3.2.7 $(A + B)^t = A^t + B^t$ เมื่อ F เป็น $m \times n$ เมทริกซ์

3.2.8 $(AB)^t = B^t A^t$

3.2.9 $(A^t)^t = A$

3.2.10 $(cA)^t = cA^t$

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

4.1 แจ้งจุดประสงค์ให้นักเรียนทราบว่า หลังจากเรียนคาบนี้แล้วนักเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การคูณเมทริกซ์ด้วยเมทริกซ์ และนำสมบัติเกี่ยวกับการคูณไปใช้ได้

4.2 แจกเอกสารประกอบการเรียนหน้า 30 - 35 ให้นักเรียนพิจารณาและฝึกทำในตัวอย่างที่ 9

4.3 ให้นักเรียนฝึกหาผลคูณในตัวอย่างที่ 10 , 11 , 12 และ 13

4.4 จากผลในตัวอย่างที่ 10 และ 13 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสมบัติเกี่ยวกับการคูณเมทริกซ์ด้วยเมทริกซ์

4.5 นำสมบัติเกี่ยวกับการคูณเมทริกซ์ไปใช้แก้ปัญหา

5. แหล่งการเรียนรู้

- ❖ เอกสารประกอบการเรียน
- ❖ หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเล่ม 2 ของ สสวท.

6. กระบวนการวัดผลประเมินผล

6.1 สังเกตการตอบคำถาม

6.2 ตรวจแบบฝึกหัดในเอกสาร

6.3 ทดสอบย่อย

7. บันทึกหลังสอน

....

....

....

8. กิจกรรมเสนอแนะ

....

....

....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง **การหาอินเวอร์สของเมทริกซ์มิติ 2×2** มัธยมศึกษาปีที่ 5
วิชา คณิตศาสตร์ เวลา 1 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ การหาอินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

การหาอินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์มิติ 2×2 ได้

2. แนวคิดหลัก

ถ้า $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$ แล้ว $A^{-1} = \dfrac{1}{ad-bc}\begin{bmatrix} d & -b \\ -c & a \end{bmatrix}$

3. เนื้อหาสาระ

3.1 เมทริกซ์เอกลักษณ์

> **บทนิยาม** สำหรับจำนวนเต็มบวก n ใดๆ จะให้ $I_n = A = [i_{jk}]_{m\times n}$ มีสมาชิกดังนี้
>
> $$i_{jk} = \begin{cases} 1 & \text{เมื่อ } j = k \\ 0 & \text{เมื่อ } j \neq k \end{cases}$$
>
> และเรียก I_n ว่าเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์มิติ $n \times n$

3.2 อินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์

> **บทนิยาม** ให้ A เป็น $n \times n$ เมทริกซ์ ถ้า B เป็น $n \times n$ เมทริกซ์ที่มีสมบัติว่า $AB = BA = I_n$ แล้วเรียก B ว่าเป็นตัวผกผันการคูณของ A และเขียนแทน B ด้วย A^{-1}

3.3 ถ้า $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$ แล้ว $A^{-1} = \dfrac{1}{ad-bc}\begin{bmatrix} d & -b \\ -c & a \end{bmatrix}$

3.4 สมบัติเกี่ยวกับอินเวอร์สของเมทริกซ์

ถ้า A และ B เป็นเมทริกซ์มิติ 2×2

3.4.1 $(A^{-1})^{-1} = A$

3.4.2 $(AB)^{-1} = B^{-1}A^{-1}$

3.4.3 $(kA)^{-1} = \dfrac{1}{k}A^{-1}$

3.4.4 $(A^{-1})^{t} = (A^{t})^{-1}$

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

4.1 สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับเอกลักษณ์ในเรื่องจำนวนจริง แล้วอธิบายเอกลักษณ์การคูณของเมทริกซ์ ตามเอกสารหน้า 36

4.2 ทบทวนสมบัติเกี่ยวกับอินเวอร์สการคูณ คือ $AA^{-1} = A^{-1}A = I$

4.3 แบ่งนักเรียนเป็น 5 กลุ่ม ให้หาอินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์ A ในตัวอย่างที่ 14 หน้า 36 กลุ่มละ 1 ข้อ โดยใช้วิธีสมมุติ $A^{-1} = \begin{bmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & x_4 \end{bmatrix}$ แล้วใช้สมบัติของอินเวอร์ส $AA^{-1} = I$ หาค่า x_1, x_2, x_3, x_4

4.4 ให้ตัวแทนกลุ่มมาเสนองานหน้าห้อง (สุ่ม 2 – 3 กลุ่ม)

4.5 ให้กลุ่มที่ได้ข้อ 2 จากโจทย์ $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$ แสดงวิธีหา

$A^{-1} = \dfrac{1}{ad-bc}\begin{bmatrix} d & -b \\ -c & a \end{bmatrix}$ แล้วครูสรุปปิดท้ายว่า ที่ได้คือ สูตรลัดในการหาอินเวอร์สของเมทริกซ์ 2×2

4.6 ให้นักเรียนทำแบบฝึกในตัวอย่างที่ 15 , 16 ใช้เอกสารหน้า 37

4.7 ครู – นักเรียนช่วยกันสรุปสมบัติเกี่ยวกับอินเวอร์สของเมทริกซ์

5. แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารประกอบการเรียน
- หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเล่ม 2 ของ สสวท.

6. กระบวนการวัดผลประเมินผล

6.1 สังเกตการตอบคำถาม

6.2 ตรวจแบบฝึกหัดในเอกสาร

6.3 ทดสอบย่อย

7. บันทึกหลังสอน

……
……
……

8. กิจกรรมเสนอแนะ

……....
.............……………………………………………………………………………………………………
.............……………………………………………………………………………………………………

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

เรื่อง **ดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์มิติ 2×2** มัธยมศึกษาปีที่ 5
วิชา คณิตศาสตร์ เวลา 2 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีความรู้ความเข้าใจ และหาดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์ มิติ 2×2

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1.1 หาดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์ มิติ 2×2 ได้
1.2 บอกสมบัติของดีเทอร์มินันท์ได้
1.3 นำสมบัติของดีเทอร์มินันท์ไปใช้แก้ปัญหาได้

2. แนวคิดหลัก

กำหนด A เป็นเมทริกซ์ มิติ 2×2 โดยที่ $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$ แล้ว det(A) = ad - bc

3. เนื้อหาสาระ

3.1 ถ้า $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$ แล้วดีเทอร์มินันท์ของ A ใช้สัญลักษณ์ det (A) หรือ $|A|$ หรือ $\begin{vmatrix} a & b \\ c & d \end{vmatrix}$ โดยที่ det(A) = ad – bc

3.2 สมบัติของดีเทอร์มินันท์

3.2.1 ถ้า A = B แล้ว det(A) = det(B)
3.2.2 ถ้า det(A) = det(B) แล้วไม่สามารถสรุปได้ว่า A = B
3.2.3 $\det(A^t) = \det(A)$
3.2.4 det(AB) = det(A) det(B)
3.2.5 $\det(A^{-1}) = \dfrac{1}{\det(A)}$
3.2.6 $\det(cA) = c^n\det(A)$
3.2.7 $\det(A^n) = (\det(A))^n$ เมื่อ n เป็นจำนวนเต็มบวก

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

4.1 ครูบอกนิยามของเมทริกซ์ มิติ 2×2

บทนิยาม ถ้า $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$ แล้วดีเทอร์มินันท์ของ A ใช้สัญลักษณ์ det (A) หรือ $|A|$ หรือ $\begin{vmatrix} a & b \\ c & d \end{vmatrix}$ โดยที่ det(A) = ad – bc

4.2 แจกเอกสารประกอบการเรียน หน้า 38 นักเรียนทำแบบฝึกหัด

4.3 ให้นักเรียนสังเกตผลลัพธ์ที่ได้จากแบบฝึกแล้วช่วยกันสรุปสมบัติของดีเทอร์มินันท์

4.3.1 ถ้า A = B แล้ว det(A) = det(B)

4.3.2 ถ้า det(A) = det(B) แล้วไม่สามารถสรุปได้ว่า A = B

4.3.3 $\det(A^t) = \det(A)$

4.3.4 $\det(AB) = \det(A)\det(B)$

4.3.5 $\det(A^{-1}) = \dfrac{1}{\det(A)}$

4.3.6 $\det(cA) = c^n \det(A)$

4.3.7 $\det(A^n) = (\det(A))^n$ เมื่อ n เป็นจำนวนเต็มบวก

4.4 นำสมบัติที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา

4.5 ทำแบบฝึกหัดหน้า 39 เพิ่มเติมเป็นการบ้าน

5. แหล่งการเรียนรู้

- ❖ เอกสารประกอบการเรียน
- ❖ หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเล่ม 2 ของ สสวท.

6. กระบวนการวัดผลประเมินผล

6.1 สังเกตการตอบคำถาม

6.2 ตรวจแบบฝึกหัดในเอกสาร

6.3 ทดสอบย่อย

7. บันทึกหลังสอน

……

……

……

……....

8. กิจกรรมเสนอแนะ

……

……

……

……

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

เรื่อง **ดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์มิติ $n \times n$** มัธยมศึกษาปีที่ 5

วิชา คณิตศาสตร์ เวลา 2 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีความรู้ความเข้าใจ และหาดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์ มิติ $n \times n$ เมื่อ $n \geq 2$

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1.1 หาดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์ มิติ $n \times n$ เมื่อ $n > 2$ ได้

1.2 บอกสมบัติของดีเทอร์มินันท์ได้

1.3 นำสมบัติของดีเทอร์มินันท์ไปใช้แก้ปัญหาได้

2. แนวคิดหลัก

กำหนด A เป็นเมทริกซ์ มิติ $n \times n$ เมื่อ $n > 2$ จะต้องหาโดยวิธีกระจายโคแฟคเตอร์

3. เนื้อหาสาระ

3.1 ไมเนอร์ของเมทริกซ์ A

> **บทนิยาม** ให้ $A = [a_{ij}]_{n \times n}$ เมื่อ $n \geq 2$ แล้วไมเนอร์ (Minor) ของ A ใช้สัญลักษณ์ $M_{ij}(A)$ คือดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์ที่ได้จากการตัดแถวที่ i หลักที่ j ของ A ออก

3.2 โคแฟคเตอร์ของเมทริกซ์ A

> **บทนิยาม** ให้ $A = [a_{ij}]_{n \times n}$ เมื่อ $n \geq 2$ แล้วตัวประกอบร่วม (Cofactor) ของ a_{ij} แทนด้วย $C_{ij}(A)$ คือผลคูณของ $(-1)^{i+j}$ และ $M_{ij}(A)$

3.3 ดีเทอร์มินันท์ของ **A**

> **บทนิยาม** ให้ $A = [a_{ij}]_{n \times n}$ เมื่อ $n \geq 2$ ดีเทอร์มินันท์ของ A คือ $a_{11}C_{11}(A) + a_{12}C_{12}(A) + a_{13}C_{13}(A) + \ldots + a_{1n}C_{1n}(A)$

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

4.1 ทบทวนการดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์ มิติ 2×2

ถ้า $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$ แล้วดีเทอร์มินันท์ของ A ใช้สัญลักษณ์ det (A) หรือ $|A|$ หรือ $\begin{vmatrix} a & b \\ c & d \end{vmatrix}$ โดยที่ det(A) = ad – bc

4.2 แจกเอกสารประกอบการเรียน หน้า 38-43 ครูบอกนิยามการหาไมเนอร์ของสมาชิกใดๆ โคแฟคเตอร์สมาชิกใดๆ และค่าดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์ A มิติ 2×2

4.3 ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดในหน้า 38-39

4.4 ให้นักเรียนฝึกหาไมเนอร์ของสมาชิกใดๆ ของ A หน้า 40

4.5 ให้นักเรียนฝึกหาโคแฟคเตอร์สมาชิกใดๆของ A หน้า 41

4.6 ให้นักเรียนฝึกหาค่าดีเทอร์มินันท์ของ A หน้า 42

4.7 ศึกษาและนำสมบัติของดีเทอร์มินันท์หน้า 43-45 ไปใช้แก้ปัญหาโจทย์

4.8 ฝึกทำแบบฝึกหัดหน้า 46

5. แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารประกอบการเรียน
- หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเล่ม 2 ของ สสวท.

6. กระบวนการวัดผลประเมินผล

6.1 สังเกตการตอบคำถาม

6.2 ตรวจแบบฝึกหัดในเอกสาร

6.3 ทดสอบย่อย

7. บันทึกหลังสอน

....

....

....

8. กิจกรรมเสนอแนะ

....

....

....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

เรื่อง **อินเวอร์สของเมทริกซ์มิติ n×n** มัธยมศึกษาปีที่ 5

วิชา คณิตศาสตร์ เวลา 3 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีความรู้ความเข้าใจ และหาอินเวอร์สของเมทริกซ์ มิติ n×n

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

หาอินเวอร์สของเมทริกซ์ มิติ n×n เมื่อ $n \geq 2$ ได้

2. แนวคิดหลัก

กำหนด A เป็นเมทริกซ์ มิติ n×n เมื่อ $n \geq 2$ และ adj(A) คือแอดจอยต์ของเมทริกซ์ A จะได้ $A^{-1} = \frac{1}{\det(A)} adj\,(A)$

3. เนื้อหาสาระ

3.1 โคแฟคเตอร์เมทริกซ์ของเมทริกซ์ A (Cofactor Matrix) แทนด้วย cof(A) คือเมทริกซ์ที่ได้จากการแทนสมาชิก a_{ij} ใดๆของ A ด้วย โคแฟคเตอร์ C_{ij} ของเมทริกซ์ A ดังนี้

ถ้า $A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix}$ จะได้ $\text{cof}\,(A) = \begin{bmatrix} C_{11}(A) & C_{12}(A) & C_{13}(A) \\ C_{21}(A) & C_{22}(A) & C_{23}(A) \\ C_{31}(A) & C_{32}(A) & C_{33}(A) \end{bmatrix}$

3.2 แอดจอยต์เมทริกซ์ (Adjoint Matrix) ของ A ใช้สัญลักษณ์ adj(A) คือเมทริกซ์ที่เป็นทรานสโพสของ cof (A)

3.3 ถ้า $A = [a_{ij}]_{n\times n}$ และ $\det(A) \neq 0$ จะได้ $A^{-1} = \frac{1}{\det(A)} adj\,(A)$

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

4.1 บอกนิยาม โคแฟคเตอร์เมทริกซ์ของเมทริกซ์ A (Cofactor Matrix) แทนด้วย cof(A) คือเมทริกซ์ที่ได้จากการแทนสมาชิก a_{ij} ใดๆ ของ A ด้วย โคแฟคเตอร์ C_{ij} ของเมทริกซ์ A ดังนี้

ถ้า $A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix}$ จะได้ $\text{cof}\,(A) = \begin{bmatrix} C_{11}(A) & C_{12}(A) & C_{13}(A) \\ C_{21}(A) & C_{22}(A) & C_{23}(A) \\ C_{31}(A) & C_{32}(A) & C_{33}(A) \end{bmatrix}$

ให้นักเรียนฝึกหา cof(A) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 1 & 8 & 3 \\ 2 & 5 & 4 \\ 1 & 3 & -2 \end{bmatrix}$

4.2 จากเมทริกซ์ A ใน 4.1 ให้นักเรียนหาแอดจอยด์เมทริกซ์ (Adjoint Matrix) ของ A ใช้สัญลักษณ์ adj(A) คือเมทริกซ์ที่เป็นทรานสโพสของ cof (A)

4.3 บอกนิยามอินเวอร์สของ A คือ $A^{-1} = \dfrac{1}{\det(A)} adj\ (A)$ ให้นักเรียนหาอินเวอร์ส

4.4 แจกเอกสารหน้า 47-48 นักเรียนฝึกทำแบบฝึกหัด

5. แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารประกอบการเรียน
- หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเล่ม 2 ของ สสวท.

6. กระบวนการวัดผลประเมินผล

6.1 สังเกตการตอบคำถาม

6.2 ตรวจแบบฝึกหัดในเอกสาร

6.3 ทดสอบย่อย

7. บันทึกหลังสอน

....

....

....

....

....

....

8. กิจกรรมเสนอแนะ

....

....

....

....

....

....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

เรื่อง **ระบบสมการเชิงเส้น** มัธยมศึกษาปีที่ 5

วิชา คณิตศาสตร์ เวลา 5 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง วิเคราะห์และหาคำตอบของระบบสมการเชิงเส้นได้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1.1 หาคำตอบของระบบสมการเชิงเส้นโดยใช้กฎคราเมอร์ได้

1.2 หาคำตอบของระบบสมการเชิงเส้นโดยใช้การกระทำทางแถว (Row operation)ได้

2. แนวคิดหลัก

คำตอบของสมการเชิงเส้นคือค่าของตัวแปรที่ทำให้สมการเป็นจริง และในการหาคำตอบของสมการสามารถทำได้หลายวิธี

3. เนื้อหาสาระ

3.1 ระบบสมการเชิงเส้น และ คำตอบของระบบสมการเชิงเส้น

บทนิยาม ให้ a , b , c , d , e , f เป็นจำนวนจริงใดๆที่ a , b ไม่เป็นศูนย์พร้อมกัน และ c , d ไม่เป็นศูนย์พร้อมกัน เรียก $\begin{cases} ax + by = e \\ cx + dy = f \end{cases}$ ว่าเป็นระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร

คำตอบของระบบสมการนี้คือค่าของ x และ y ที่ทำให้สมการเป็นจริง

บทนิยาม ให้ $a_1 , a_2 , a_3 ,\ldots, a_n$ b เป็นจำนวนจริงใดๆที่ $a_1 , a_2 , a_3 ,\ldots, a_n$ ไม่เป็นศูนย์พร้อมกัน เรียกสมการ $a_1x_1 + a_2 x_2 + a_3x_3 +\ldots+ a_n x_n = b$ เป็นสมการเชิงเส้น n ตัวแปร โดยที่ $x_1 , x_2 , x_3 ,\ldots x_n$ เป็นตัวแปร

3.2 การหาคำตอบของระบบสมการเชิงเส้นโดยใช้กฎคราเมอร์

เมื่อกำหนดระบบสมการเชิงเส้นที่มี n สมการ และ n ตัวแปร โดยที่ AX = B เป็นสมการเมทริกซ์ที่สัมพันธ์กับระบบสมการนี้

ให้ $X = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix}$ และ $B = \begin{bmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \vdots \\ b_n \end{bmatrix}$ ถ้า $\det(A) \neq 0$ แล้วคำตอบของระบบสมการนี้คือ

$$x_1 = \frac{\det(A_1)}{\det(A)}\ ,\ x_2 = \frac{\det(A_2)}{\det(A)}\ ,\ \ldots\ ,\ x_n = \frac{\det(A_n)}{\det(A)}$$

เมื่อ A_i คือเมทริกซ์ที่ได้จากการแทนหลักที่ i ของ A ด้วย b_i ทุก $i = 1, 2, 3, \ldots, n$

3.3 การหาคำตอบของระบบสมการเชิงเส้นโดยใช้การกระทำทางแถว

เปลี่ยนระบบสมการเชิงเส้นให้อยู่ในรูปเมทริกซ์แต่งเติมได้ดังนี้

บทนิยาม กำหนดสมการเชิงเส้น m สมการ และ n ตัวแปร

$$a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + a_{13}x_3 + \ldots + a_{1n}x_n = b_1$$
$$a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + a_{23}x_3 + \ldots + a_{2n}x_n = b_2$$
$$\vdots \qquad\qquad \vdots$$
$$a_{m1}x_1 + a_{m2}x_2 + a_{m3}x_3 + \ldots + a_{mn}x_n = b_m$$

เมทริกซ์แต่งเติม (augmented matrix) ของระบบสมการนี้คือ

$$\left[\begin{array}{cccc|c} a_{11} & a_{12} & \ldots & a_{1n} & b_1 \\ a_{21} & a_{22} & \ldots & a_{2n} & b_2 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \ldots & a_{mn} & b_m \end{array}\right]$$

บทนิยาม ให้ A เป็น $m \times n$ เมทริกซ์ เรียกการดำเนินการต่อไปนี้ว่าเป็นการดำเนินการตามแถวกับเมทริกซ์ A

1. สลับที่แถวที่ i และ j ของ A เขียนแทนด้วั R_{ij}
2. คูณแถวที่ i ด้วยค่าคงตัว $c \neq 0$ เขียนแทนด้วย cR_i
3. เปลี่ยนแถวที่ i ของ A โดยนำค่าคงที่ c คูณแถวที่ j แล้วนำไปบวกกับแถวที่ i เขียนแทนด้วย $R_i + cR_j$

บทนิยาม ถ้าเมทริกซ์ B ได้จากเมทริกซ์ A โดยการดำเนินการตามแถวแล้วจะกล่าวว่า B สมมูลแบบแถว (row equivalent) กับ A เขียนแทน B สมมูลแบบแถวกับ A ด้วย $A \sim B$

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

4.1 ทบทวนการหาคำตอบของสมการเชิงเส้นโดยวิธีกำจัดตัวแปร 3 ตัวอย่างคือ (1 คาบ)

ตัวอย่างที่ 1 จงแก้ระบบสมการ

$$x + y + z = 6$$

$$x + y - z = 0$$

$$x + 2y + z = 8$$

ตัวอย่างที่ 2 จงแก้ระบบสมการ

$$x + 2y + z = 5$$

$$x + 3y + 2z = 8$$

$$x + 4y + 3z = 11$$

ตัวอย่างที่ 3 จงแก้ระบบสมการ

$$x + y + 2z = 3$$

$$x + 3y + 2z = 9$$

$$x - y + 2z = -1$$

แล้วให้นักเรียนพิจารณาจำนวนคำตอบของทั้ง 3 สมการ ซึ่งจะสรุปได้ดังนี้
ถ้าแบ่งระบบสมการเชิงเส้นตามจำนวนคำตอบของระบบสมการ จะสามารถแบ่งได้ 3 แบบ ดังนี้

1. ระบบสมการที่มีคำตอบเดียว (ตัวอย่างที่ 1)
2. ระบบสมการที่มีคำตอบนับไม่ถ้วน (ตัวอย่างที่ 2)
3. ระบบสมการที่ไม่มีคำตอบ (ตัวอย่างที่ 3)

4.2 ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติมในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม (สสวท.) แบบฝึกหัด 1.1

4.3 ฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการเปลี่ยนจากระบบสมการให้อยู่ในรูปเมทริกซ์แต่งเติม และในทางกลับกัน ให้เปลี่ยนจากเมทริกซ์แต่งเติมเป็นระบบสมการ เช่น (2 คาบ)

จากระบบสมการ

$$x + y + 2z = 3$$

$$x + 3y + 2z = 9$$

$$x - y + 2z = -1$$

เขียนเป็นเมทริกซ์แต่งเติมได้คือ

$$\left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 1 & 2 & 3 \\ 1 & 3 & 2 & 9 \\ 1 & -1 & 2 & -1 \end{array}\right]$$

และถ้ามีเมทริกซ์แต่งเติม

$$\left[\begin{array}{cccc|c} 1 & 2 & 3 & -1 & 1 \\ 2 & -2 & -1 & -2 & 5 \\ 3 & 1 & 2 & 3 & 2 \\ 1 & 3 & 1 & 2 & 4 \end{array}\right]$$

เขียนเป็นสมการดังนี้

$$\begin{aligned} x + 2y + 3z - t &= 1 \\ 2x - 2y - z - 2t &= 5 \\ 3x + y + 2z + 3t &= 2 \\ x + 3y + z + 2t &= 4 \end{aligned}$$

4.4 ยกตัวอย่างการหาคำตอบของสมการเชิงเส้น โดยวิธีนำอินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์สัมประสิทธิ์คูณทั้งสองข้าง เช่น

จากสมการ

$$\begin{aligned} x - y &= 2 \\ 2x + 3y &= 5 \end{aligned}$$

4.5 ให้นักเรียนฝึกหาคำตอบตามเอกสารประกอบการเรียนหน้า 49

4.6 ฝึกให้นักเรียนหาคำตอบของระบบสมการเชิงเส้นโดยใช้กฎคราเมอร์ เมื่อกำหนดระบบสมการเชิงเส้นที่มี n สมการ และ n ตัวแปร โดยที่ AX = B เป็นสมการเมทริกซ์ที่สัมพันธ์กับระบบสมการนี้

ให้ $X = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix}$ และ $B = \begin{bmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \vdots \\ b_n \end{bmatrix}$ ถ้า $\det(A) \neq 0$ แล้วคำตอบของระบบสมการนี้คือ

$$x_1 = \frac{\det(A_1)}{\det(A)} \;,\; x_2 = \frac{\det(A_2)}{\det(A)} \;,\; \ldots \;,\; x_n = \frac{\det(A_n)}{\det(A)}$$

เมื่อ A_i คือเมทริกซ์ที่ได้จากการแทนหลักที่ i ของ A ด้วย B ทุก $i = 1, 2, 3, \ldots, n$ เช่น จงหาคำตอบของระบบสมการ

$$\begin{aligned} x + y + z &= 6 \\ x + y - z &= 0 \\ x + 2y + z &= 8 \end{aligned}$$

4.7 ให้นักเรียนฝึกหาคำตอบตามเอกสารประกอบการเรียนหน้า 50 โดยใช้กฎคราเมอร์

4.8 ฝึกให้นักเรียนหาคำตอบของระบบสมการเชิงเส้น โดยการดำเนินการทางแถว (2 คาบ) ตามเอกสารหน้า 50-54

5. แหล่งการเรียนรู้

5.1 หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเล่ม 2 ของ สสวท.

5.2 เอกสารประกอบการเรียน

6. กระบวนการวัดผลประเมินผล

6.1 สังเกตการตอบคำถาม

6.2 ตรวจแบบฝึกหัดที่

6.3 ทดสอบท้ายบท

7. บันทึกหลังสอน

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

8. กิจกรรมเสนอแนะ

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

เมทริกซ์และดีเทอร์มินันท์

1. ลักษณะของเมทริกซ์

ถ้านำจำนวนมาเขียนเรียงกันเป็นแถวๆ ละเท่าๆ กัน แล้วปิดล้อมด้วยเครื่องหมายวงเล็บเล็กหรือวงเล็บใหญ่ เช่น

$$\begin{pmatrix} 1 & 4 & 3 \\ -3 & 8 & 7 \\ 7 & 4 & 9 \end{pmatrix} , \begin{bmatrix} 1 & 7 \\ 4 & 8 \end{bmatrix} , \begin{bmatrix} 1 & 6 & 7 \end{bmatrix} , \begin{bmatrix} 1 \\ 2 \\ 3 \end{bmatrix}$$ เป็นต้น

เราเรียกสัญลักษณ์เหล่านี้ว่า เมทริกซ์

การเรียกชื่อเมทริกซ์นิยมใช้อักษรภาษาอังกฤษตัวใหญ่ เช่น เมทริกซ์ A เมทริกซ์ B และเรียกแต่ละจำนวนในเมทริกซ์ว่าเป็นสมาชิกของเมทริกซ์

สมาชิกที่เรียงกันตามแนวนอน เรียกว่าสมาชิกในแถว (row) ของเมทริกซ์

สมาชิกที่เรียงกันตามแนวตั้ง เรียกว่าสมาชิกในหลัก (column) ของเมทริกซ์

เมทริกซ์ที่มี m แถว n หลัก เรียกว่ามีมิติ $m \times n$ (อ่านว่า m คูณ n) เช่น

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 5 \\ 6 & 4 \\ 7 & 2 \end{bmatrix}$$ มีมิติ 3×2 หรือเป็น 3×2 เมทริกซ์

$$B = \begin{bmatrix} 5 \\ 4 \\ 3 \end{bmatrix}$$ มีมิติ 3×1 หรือเป็น 3×1 เมทริกซ์

$$C = \begin{bmatrix} 1 & 9 & 8 \\ 2 & 8 & 3 \\ 5 & 4 & 5 \end{bmatrix}$$ มีมิติ 3×3 หรือเป็น 3×3 เมทริกซ์

2. การเขียนรูปทั่วไปของเมทริกซ์

โดยทั่วไปนิยมใช้อักษรภาษาอังกฤษตัวเล็กแทนสมาชิกของเมทริกซ์ และเพื่อบอกตำแหน่งว่าอยู่แถวใด และหลักใด จึงเขียนตัว subscript ตรงมุมล่างขวา เช่น

a_{11} แทนสมาชิกของเมทริกซ์ A ที่อยู่ตำแหน่ง แถวที่ 1 และหลักที่ 1

a_{23} แทนสมาชิกของเมทริกซ์ A ที่อยู่ตำแหน่ง แถวที่ 2 และหลักที่ 3

a_{34} แทนสมาชิกของเมทริกซ์ A ที่อยู่ตำแหน่ง แถวที่ 3 และหลักที่ 4

ดังนั้น ถ้า A เป็นเมทริกซ์มีมิติ m x n เขียนเป็นรูปทั่วไปได้ดังนี้

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & \cdots & a_{2n} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & \cdots & a_{3n} \\ \vdots & \vdots & \vdots & & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & a_{m3} & \cdots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

หรือ เขียนเป็น $A = [a_{ij}]_{m \times n}$

ตัวอย่างที่ 1 กำหนด

$$A = \begin{bmatrix} -1 & 5 & 9 & -2 \\ 2 & 0 & 1 & 4 \\ 4 & 3 & -5 & 9 \end{bmatrix}$$

จงหา

(1) มิติของ A คือ

……………..………………………

(2) a_{12} =

………………………………………

(3) a_{32} =

…………………………………….

(4) $2a_{24} + 3a_{22}$ =

………………………………………

……………………………………..

(5) $a_{41}\ a_{34}$ =

…..…………………………………

…………………………………….

ตัวอย่างที่ 2 กำหนด

$$A = \begin{bmatrix} 1 & -2 \\ 2 & 3 \\ -6 & 7 \end{bmatrix}$$

$$B = \begin{bmatrix} 10 & 9 & 0 \\ 5 & 1 & 4 \end{bmatrix}$$

$$C = \begin{bmatrix} 1 & 6 & 7 \\ 2 & 5 & 8 \\ 3 & 4 & 9 \end{bmatrix}$$

จงหา

(1) มิติของ A คือ

……………………..…………………

(2) มิติของ B คือ

…………………..…………………

(3) มิติของ B คือ

…………………..…………………

(4) $a_{12}\ b_{21}$

..……………………………………

..……………………………………

(5) $a_{32}\ b_{23} + a_{13}b_{21} + a_{11}b_{22}$

..……………………………………

..……………………………………

(6) $a_{32}\ b_{23}c_{11} + a_{13}b_{21}c_{22} + a_{11}b_{22}c_{33}$

..……………………………………

..……………………………………

ตัวอย่างที่ 3 จงเขียนเมทริกซ์

$A = [a_{ij}]_{4 \times 4}$ โดยที่ a_{ij} = ij เมื่อ

i = 1 , 2 , 3 , 4 และ

j = 1 , 2 , 3 , 4

……………………………………………...

……………………………………………...

……………………………………………...

……………………………………………...

3. เมทริกซ์ชนิดต่างๆ

3.1 เมทริกซ์แถว (row matrix) คือเมทริกซ์ที่มีเพียง 1 แถว และจะมีกี่หลักก็ได้ มีมิติเป็น $1\times n$ เช่น

$\begin{bmatrix} 2 & -4 \end{bmatrix}$ มีมิติ 1×2

$\begin{bmatrix} 1 & 5 & 4 \end{bmatrix}$ มีมิติ 1×3

$\begin{bmatrix} 7 \end{bmatrix}$ มีมิติ 1×1 เป็นต้น

3.2 เมทริกซ์หลัก (column matrix) คือเมทริกซ์ที่มีเพียง 1 หลัก และจะมีกี่แถวก็ได้ มีมิติเป็น $n\times 1$ เช่น

$\begin{bmatrix} 1 \\ 9 \end{bmatrix}$ มีมิติ 2×1

$\begin{bmatrix} 10 \\ 2 \\ -4 \end{bmatrix}$ มีมิติ 3×1

$\begin{bmatrix} 3 \\ 5 \\ 7 \\ 8 \end{bmatrix}$ มีมิติ 4×1 เป็นต้น

3.3 เมทริกซ์ศูนย์ (Zero matrix) คือเมทริกซ์ที่มีสมาชิกทุกตัวเป็นศูนย์ และจะมีกี่แถวหรือกี่หลักก็ได้

$\begin{bmatrix} 0 & 0 \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$ เป็นต้น

3.4 เมทริกซ์จัตุรัส (square matrix) คือเมทริกซ์ที่มีจำนวนแถวเท่ากับจำนวนหลัก และมีมิติเป็น $n\times n$ เช่น

$$A = \begin{bmatrix} 4 & 6 \\ 5 & 7 \end{bmatrix}, \quad B = \begin{bmatrix} 1 & 7 & 1 \\ 4 & 8 & 4 \\ 7 & 9 & 5 \end{bmatrix}$$

1. ถ้า A เป็นเมทริกซ์ที่มีมิติเป็น 2×2 อาจเขียนเมทริกซ์ A เป็น $A_{2\times 2}$
2. ถ้า A เป็นเมทริกซ์ที่มีมิติเป็น $n\times n$ อาจเขียนเมทริกซ์ A เป็น $A_{n\times n}$
3. สมาชิกในแนวทแยงหลัก คือสมาชิกในแนวเส้นทแยงจากมุมบนซ้ายไปล่างขวา

เช่น $A = \begin{bmatrix} 4 & 6 \\ 5 & 7 \end{bmatrix}$ สมาชิกในแนวทแยงหลักของ A คือ 4 , 7

$B = \begin{bmatrix} 1 & -7 & 2 \\ 4 & 8 & 0 \\ 7 & 9 & 6 \end{bmatrix}$ สมาชิกในแนวทแยงหลักของ B คือ 1 , 8 , 6

4. การเท่ากันของเมทริกซ์

> **นิยาม** ให้ $\mathrm{A} = [a_{ij}]_{m \times n}$ และ $\mathrm{A} = [b_{ij}]_{m \times n}$ แล้ว A = B ก็ต่อเมื่อ $a_{ij} = b_{ij}$ ทุกๆ ค่าของ i และ j

ตัวอย่างที่ 4 กำหนดให้

4.1 $A = \begin{bmatrix} 2 & \sqrt{16} \\ -1 & 1 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} \sqrt{4} & (-2)^2 \\ -1 & 3^0 \end{bmatrix}$, $c = \begin{bmatrix} 2 & \sqrt{16} \\ \sqrt[3]{-1} & \log 10 \end{bmatrix}$, $D = \begin{bmatrix} \log_2 4 & \sqrt[3]{64} \\ \log \frac{1}{10} & \sin 90^{\circ} \end{bmatrix}$

จะพบว่า A = B = C = D เพราะว่า สมาชิกในตำแหน่งเดียวกันมีค่าเท่ากันทุกตัว ดังนี้

ตำแหน่ง แถวที่ 1 หลักที่ 1 คือ $2 = \sqrt{4} = \log_2 4$

ตำแหน่ง แถวที่ 1 หลักที่ 2 คือ $\sqrt{16} = (-2)^2 = \sqrt[3]{64}$

ตำแหน่ง แถวที่ 2 หลักที่ 1 คือ $-1 = \sqrt[3]{-1} = \log \frac{1}{10}$

ตำแหน่ง แถวที่ 2 หลักที่ 2 คือ $1 = 3^0 = \log 10 = \sin 90^{\circ}$

4.2 $\begin{bmatrix} 1 & 4 & 7 \\ 2 & 5 & 8 \\ 3 & 6 & 9 \end{bmatrix} \neq \begin{bmatrix} 1 & 4 & -7 \\ 2 & 5 & 8 \\ 3 & 6 & 9 \end{bmatrix}$ เพราะสมาชิกในแถวที่ 1 หลักที่ 3 ไม่เท่ากัน

4.3 จงหา a และ b ที่ทำให้ $\begin{bmatrix} a+b & a-b \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 16 & 4 \end{bmatrix}$

....

....

....

....

....

....

....

5. ทรานสโพสเมทริกซ์ (Transpose of Matrix)

ทรานสโพสเมทริกซ์ A เขียนแทนด้วย “ A^t ” คือ เมทริกซ์ที่เกิดจากการเอาสมาชิกทั้งหมดในแถวที่ 1 ของ A มาเขียนเป็นหลักที่ 1 และเอาสมาชิกทั้งหมดในแถวที่ 2 ของ A มาเขียนเป็นหลักที่ 2 และทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนหมด เช่น

กำหนด $A = \begin{bmatrix} 4 & 8 & 2 \\ 5 & 7 & 1 \end{bmatrix}, \quad A^t = \begin{bmatrix} 4 & 5 \\ 8 & 7 \\ 2 & 1 \end{bmatrix}$

ตัวอย่างที่ 5 จงสร้างเมทริกซ์ A ให้มีมิติเป็น 2×3 , 3×4 , 4×2 แล้วหา A^t

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

6. การบวกเมทริกซ์

> **นิยาม** ให้ $A = [a_{ij}]_{m\times n}$ และ $B = [a_{ij}]_{m\times n}$ จะได้ว่า $A+B = [c_{ij}]_{m\times n}$ โดยที่
> $C_{ij} = a_{ij} + b_{ij}$

จากนิยามสรุปได้ว่า ในการบวกเมทริกซ์จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีเงื่อนไข 2 ประการคือ

1. เมทริกซ์ ทั้งสองต้องมีมิติเท่ากัน
2. นำสมาชิกในตำแหน่งเดียวกันมา บวกกัน

ตัวอย่างที่ 6 กำหนด $A = \begin{bmatrix} -1 & -3 & 7 \\ 2 & 4 & 5 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} -2 & -4 & 9 \\ 0 & -8 & 1 \end{bmatrix}$, $C = \begin{bmatrix} 1 & -5 & 9 \\ 4 & 2 & -5 \end{bmatrix}$

จงหา

1. $(A + B) + C$

……

……

2. $A + (B + C)$

……

……

3. $(A + B)^t$

……

……

4. A^t

……

……

5. B^t

……

……

6. $A^t + B^t$

……

……

7. การลบเมทริกซ์

> **นิยาม** ให้ $A=[a_{ij}]_{m\times n}$ และ $B=[b_{ij}]_{m\times n}$ จะได้ว่า $A-B=[c_{ij}]_{m\times n}$ โดยที่
> $c_{ij} = a_{ij} - b_{ij}$

จากนิยามสรุปได้ว่า ในการลบเมทริกซ์จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีเงื่อนไข 2 ประการคือ

1. เมทริกซ์ ทั้งสองต้องมีมิติเท่ากัน
2. นำสมาชิกในตำแหน่งเดียวกันมาลบกัน

ตัวอย่างที่ 7 กำหนด $A=\begin{bmatrix}-1 & -3 & 7\\ 2 & 4 & 5\end{bmatrix}$, $B=\begin{bmatrix}-2 & -4 & 9\\ 0 & -8 & 1\end{bmatrix}$, $C=\begin{bmatrix}1 & -5 & 9\\ 4 & 2 & -5\end{bmatrix}$

จงหา

1. $(A-B)-C$

....

....

2. $A-(B-C)$

....

....

3. $(A-B)^t$

....

....

4. A^t

....

....

5. B^t

....

....

6. A^t-B^t

....

....

....

8. การคูณเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริง

นิยาม ให้ $A = [a_{ij}]_{m\times n}$ และ c เป็นจำนวนจริงใดๆ จะได้ $cA = [c\ \ a_{ij}]_{m\times n}$

จากนิยามสรุปได้ว่าในการคูณเมทริกซ์ด้วยจำนวนจริงใด ให้นำจำนวนจริงนั้นคูณสมาชิกทุกตัวของเมทริกซ์นั้น

ตัวอย่างที่ 8 กำหนด $A = \begin{bmatrix} -1 & -3 & 7 \\ 2 & 4 & 5 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} -2 & -4 & 9 \\ 0 & -8 & 1 \end{bmatrix}$, $C = \begin{bmatrix} 1 & -5 & 9 \\ 4 & 2 & -5 \end{bmatrix}$

จงหา

1. 2A

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

2. 3B

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

3. 4C

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

4. 2A + 3B

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

5. –5 (4C)

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

6. $2A^t - 3B^t$

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

9. การคูณเมทริกซ์ด้วยเมทริกซ์

ให้ A เป็นเมทริกซ์ที่มีมิติ $m\times n$ และ B เป็นเมทริกซ์ที่มีมิติ $n\times k$ ผลคูณของ A กับ B เขียนแทนด้วย AB จะเป็นเมทริกซ์ที่มีมิติเป็น $m\times k$ ซึ่งสมาชิกแถวที่ i หลักที่ j ของเมทริกซ์ AB ได้จากการนำสมาชิกแถวที่ i ของ A คูณกับสมาชิกสมนัยหลักที่ j ของ B จนครบทุกคู่แล้วนำผลคูณมาบวกกัน

ดังนั้น

ถ้ากำหนด $A=[a_{ij}]_{m\times n}$ $A=[b_{ij}]_{m\times k}$ จะได้ว่า $AB = [c_{ij}]_{m\times k}$

โดยที่

$$\boxed{C_{ij} = a_{i1}b_{1j} + a_{i2}b_{2j} + a_{i3}b_{3j} + \dots a_{in}b_{nj}}$$

$$AB = \begin{bmatrix} \vdots & \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ a_{i1} & a_{i2} & a_{i3} & \dots & a_{in} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \dots & \vdots \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \dots & \dots & b_{1j} & \dots & \dots \\ \dots & \dots & b_{2j} & \dots & \dots \\ \dots & \dots & b_{3j} & \dots & \dots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ \dots & \dots & b_{mj} & \dots & \dots \end{bmatrix}$$

$$= \begin{bmatrix} \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ \dots & c_{ij} & \dots & \dots \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \end{bmatrix}$$

ข้อสังเกต ผลคูณของ AB จะหาค่าได้ก็ต่อเมื่อ จำนวนหลักของ A เท่ากับจำนวนแถวของ B และมิติของ AB จะมีจำนวนแถวเท่ากับแถวของ A และมีจำนวนหลักเท่ากับจำนวนหลักของ B

A B AB

$m\times n$ $n\times k$ $m\times k$

ตัวอย่างที่ 9 กำหนด $A = \begin{bmatrix} -1 & -3 & 7 \\ 2 & 4 & 5 \end{bmatrix}$ $B = \begin{bmatrix} -1 & 0 & 3 & -2 \\ 2 & 1 & 4 & 1 \\ 3 & 4 & 5 & -1 \end{bmatrix}$

จงหา AB

....

....

....

....

ตัวอย่างที่ 10 กำหนด $A = \begin{bmatrix} -1 & -3 & 7 \\ 2 & 4 & 5 \end{bmatrix}$ $B = \begin{bmatrix} -1 & 0 & 3 & -2 \\ 2 & 1 & 4 & 1 \\ 3 & 4 & 5 & -1 \end{bmatrix}$

$C = \begin{bmatrix} -1 & -3 & 7 \\ 2 & 4 & 5 \end{bmatrix}$, $D = \begin{bmatrix} 1 & 5 & 2 \\ -1 & 0 & 1 \\ 3 & 2 & 4 \end{bmatrix}$ $E = \begin{bmatrix} 6 & 1 & 3 \\ -1 & 1 & 2 \\ 4 & 1 & 3 \end{bmatrix}$

ถ้าหาได้จงหาเมทริกซ์หรือจำนวนต่อไปนี้

1. D + E

....

....

....

....

2. D – E

....

....

....

....

3. $2A^t + C$

....

....

....

....

4. $D^t - E^t$

....

....

....

....

5. $(D - E)^t$

....

....

....

....

6. AB

....

....

....

7. BA

....

....

....

8. (3E)D

....

....

....

9. (AB)C

....

....

....

10. A(BC)

....

....

....

11. $(DA)^t$

....

....

....

12. $(C^t B) A^t$

....

....

....

ตัวอย่างที่ 11 กำหนดให้ A , B , C , D และ E เป็นเมทริกซ์ที่มีมิติดังนี้

A	B	C	D	E
4×5	4×5	5×2	4×2	5×4

จงพิจารณาว่าเมทริกซ์ที่แสดงต่อไปนี้นิยามหรือไม่ ถ้านิยามจงหามิติของเมทริกซ์ในข้อนั้นด้วย

1. AB ………………………………………………………………..
2. BA ………………………………………………………………..
3. A + B ………………………………………………………………..
4. AC + D ………………………………………………………………..
5. AE + B ………………………………………………………………..
6. E (A + B) ………………………………………………………………..
7. EAC ………………………………………………………………..
8. $E^t C$ ………………………………………………………………..
9. $(A^t + E)D$ ………………………………………………………………..

ตัวอย่างที่ 12 จงหาค่า a , b , c , d ที่ทำให้ $\begin{bmatrix} a-b & b+c \\ 3d+c & 2a-4d \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 8 & 1 \\ 7 & 6 \end{bmatrix}$

……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….
……………………………………………………………………………………………………….

ตัวอย่างที่ 13 กำหนด $A = \begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 1 & 2 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} 4 & -1 \\ 0 & 2 \end{bmatrix}$, $C = \begin{bmatrix} -2 & 3 \\ -1 & 2 \end{bmatrix}$

จงหาเมทริกซ์ต่อไปนี้

1. A^2

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

2. B^2

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

3. $(AB)^t$

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

4. B^tA^t

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

5. A(B+C)

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

6. AB +AC

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

7. (A+B) (A–B)

……

……

……

8. $A^2 - B^2$

……

……

……

9. (A+B) (A+B)

……

……

……

10. $A^2+2AB + B^2$

……

……

……

……

จากตัวอย่างข้างบนสรุปสมบัติเกี่ยวกับการคูณเมทริกซ์ด้วยเมทริกซ์ได้ดังนี้

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

10. เมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) คือ เมทริกซ์จัตุรัสที่มีสมาชิกในแนวทแยงหลักเป็น 1 ส่วนสมาชิกตัวอื่นๆ เป็น 0 เช่น

$$I = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}, \qquad I_3 = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

โดยทั่วไปถ้าเป็นเมทริกซ์ $n \times n$ จะได้ดังนี้

$$I_n = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & 1 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & \dots & 1 \end{bmatrix}$$

11. การหาอินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์

ถ้า A เป็นเมทริกซ์จัตุรัส อินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์ A แทนด้วย A^{-1}

โดยที่ $AA^{-1} = A^{-1}A = I_n$

ตัวอย่างที่ 14 จงหา A^{-1} เมื่อกำหนด A ต่อไปนี้

1. $A = \begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 1 & 2 \end{bmatrix}$

……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………

2. $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$

……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………

3. $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 1 & 3 \end{bmatrix}$

……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………

4. $A = \begin{bmatrix} 3 & -1 \\ 2 & 4 \end{bmatrix}$

……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………

5. $A = \begin{bmatrix} 1 & 5 \\ 2 & 10 \end{bmatrix}$

……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………
……………………………………………………

ตัวอย่างที่ 15 กำหนด $A = \begin{bmatrix} 2 & 1 \\ 3 & 2 \end{bmatrix}$

$B = \begin{bmatrix} 2 & 1 \\ 5 & 3 \end{bmatrix}$ จงหาค่าของ

1. $A^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
2. $B^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
3. $(A^{-1})^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
4. $(B^{-1})^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
5. $AB = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
6. $(AB)^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
7. $B^{-1}A^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
8. $A^{-1}B^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
9. $A^{t} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
10. $(A^{-1})^{t} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
11. $(A^{t})^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
12. $3A = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
13. $(3A)^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
14. $\frac{1}{3}A^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$
15. $(kA)^{-1} = \begin{bmatrix} \dots & \dots \\ \dots & \dots \end{bmatrix}$

จากตัวอย่างสรุปสมบัติบางอย่างได้ดังนี้

1. ………………………………………
2. ………………………………………
3. ………………………………………
4. ………………………………………
5. ………………………………………

ตัวอย่างที่ 16 จงหาเมทริกซ์ A หรือ B ที่ทำให้สมการต่อไปนี้เป็นจริง

1. $\begin{bmatrix} 2 & 1 \\ 4 & -3 \end{bmatrix} A = \begin{bmatrix} 2 & 5 \\ 4 & 3 \end{bmatrix}$

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

2. $B \begin{bmatrix} 1 & -1 \\ 2 & -1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -3 & 2 \\ -2 & 3 \end{bmatrix}$

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

………………………………………………

12. ดีเทอร์มินันท์ (Determinant)

บทนิยาม ถ้า A เป็นเมทริกซ์จัตุรัสใดๆ ค่าดีเทอร์มินันท์ของ A เขียนแทนด้วย det (A) หรือ $|A|$ หาได้ดังนี้

1. ถ้า A เป็น 1×1 เมทริกซ์ ซึ่ง $A = [a]$ จะได้ $\det(A) = a$
2. ถ้า A เป็น 2×2 เมทริกซ์ ซึ่ง $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$ จะได้ $\det(A) = ad - bc$

ตัวอย่างที่ 17 กำหนด $A = \begin{bmatrix} -2 & 1 \\ 4 & 2 \end{bmatrix}$

$B = \begin{bmatrix} 5 & -1 \\ 5 & -3 \end{bmatrix}$, $C = \begin{bmatrix} 1 & -1 \\ 3 & 2 \end{bmatrix}$

จงหาค่าของ

1. $A^t = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
2. $B^t = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
3. $C^t = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
4. $A^{-1} = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
5. $B^{-1} = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
6. $C^{-1} = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
7. $\det(A) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
8. $\det(B) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
9. $\det(C) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
10. $\det(A^t) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
11. $\det(B^t) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
12. $\det(C^t) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
13. $\det(AB) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
14. $\det(ABC) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
15. $\det(A)\det(B) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
16. $\det(A)\det(B)\det(C) = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$
17. $\det(AB)^t = \begin{bmatrix} ... & ... \\ ... & ... \end{bmatrix}$

จากตัวอย่างข้างบนได้ข้อสรุปบางอย่างดังนี้

1. ถ้า A = B แล้ว ………………………..
2. ถ้า det (A) = det (B) แล้ว …………

   ………………………………………..
3. $\det(A^t)$ = ……………………………..
4. $\det(ABC)$ = …………………………..
5. $\det(A^{-1})$ = ……………………………
6. ถ้า A มีมิติเป็น 2×2 และ c เป็นจำนวนจริงแล้ว $\det(cA)$ =

   ………………………………………..
7. ถ้า A มีมิติเป็น $n \times n$ และ c เป็นจำนวนจริงแล้ว $\det(cA)$ =

   ……………………………………….
8. ถ้า n เป็นจำนวนเต็มบวกแล้ว $\det(A^n)$ = ………………………………………

แบบฝึกหัด

จงใช้สมบัติของดีเทอร์มินันท์หาค่าต่อไปนี้

1. กำหนด $A = \begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 2 & 4 \end{bmatrix}$

$B = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 4 & 4 \end{bmatrix}$, $C = \begin{bmatrix} -1 & 3 \\ 1 & 2 \end{bmatrix}$ จงหา

(1) det (A) =…………………………………......

(2) det (B) =…………………………………... .

(3) det (C) =………………………………….....

(4) det (ABC) = ……………………………

…………………………………………………..

(5) det ($A^tB^tC^t$) = ………………………...

…………………………………………………..

(6) det ($4A^tBC^t$) = ………………………..

…………………………………………………...

(7) det ($A^2 B^3 C^2$) =………………………

…………………………………………………...

2. ถ้า $\begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 1 & 4 \end{bmatrix}\begin{bmatrix} p & q \\ r & s \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 4 & 0 \\ 5 & 1 \end{bmatrix}$

จงหา $\begin{vmatrix} p & q \\ r & s \end{vmatrix}$

…………………………………………………...

…………………………………………………...

…………………………………………………...

3. กำหนด $A = \begin{bmatrix} -1 & -1 \\ 2 & 6 \end{bmatrix}$

$B = \begin{bmatrix} 4 & 6 \\ 2 & y \end{bmatrix}$ และ

det (AB + B) = –64 จงหา B^{-1}

…………………………………………………...

…………………………………………………...

…………………………………………………...

…………………………………………………...

4. กำหนด $A = \begin{bmatrix} \sin 2x & \sin 3x \\ \cos 2x & \cos 3x \end{bmatrix}$,

$x \in \left[-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right]$ ถ้า x สอดคล้องกับ

det (A^2) +det (–A) + det (2I) = 6

จงหา x

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

5. กำหนด $A = \begin{bmatrix} 2 & 7 \\ 1 & 4 \end{bmatrix}$

$B = \begin{bmatrix} 2 & 5 \\ 4 & 6 \end{bmatrix}$, $C = \begin{bmatrix} 2 & 7 \\ 1 & 5 \end{bmatrix}$

จงหา det $(AB + AC)^t$

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

6. ให้ x เป็นจำนวนเต็ม $A = \begin{bmatrix} 2x & 1 \\ x & x \end{bmatrix}$

และ det (A) = 3 , det ($BA + BA^{-1}$) = 1

จงหา det (B)

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

……………………………………………

ดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์ $n \times n$

ในการหาดีเทอร์มินันท์ของ $n \times n$ นักเรียนต้องรู้เกี่ยวกับ ไมเนอร์ของสมาชิกใดๆ และโคแฟคเตอร์ของสมาชิกใดๆ ของเมทริกซ์ดังนี้

❖ ไมเนอร์ (Minor) ของสมาชิก a_{ij} ใดๆ คือค่าดีเทอร์มินันท์ที่ได้จากการตัดแถวที่ i หลักที่ j ของเมทริกซ์ A ออกไป เขียนแทนด้วย M_{ij}

กำหนด $A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix}$, $\det(A) = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$

ไมเนอร์ของ a_{11} คือ $M_{11}(A) = \begin{vmatrix} a_{22} & a_{23} \\ a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$ =………………………………………………...……

ไมเนอร์ของ a_{21} คือ $M_{21}(A) = \begin{vmatrix} a_{12} & a_{13} \\ a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$ =……………………………………………………..

ไมเนอร์ของ a_{31} คือ $M_{31}(A) = \begin{vmatrix} a_{12} & a_{13} \\ a_{22} & a_{23} \end{vmatrix}$ =……………………………………………………..

(1) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 3 \\ 2 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & -1 \end{bmatrix}$, จงหา $M_{21}(A)$ =……………………………………….………

(2) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 3 \\ 2 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & -1 \end{bmatrix}$, จงหา $M_{23}(A)$ =………………………………………………..

(3) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 3 \\ 2 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & -1 \end{bmatrix}$, จงหา $M_{31}(A)$ =…………………………….…………...……..

(4) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 3 \\ 2 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & -1 \end{bmatrix}$, จงหา $M_{21}(A)$ =…………………………………………………..

(5) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 3 \\ 2 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & -1 \end{bmatrix}$, จงหา $M_{22}(A)$ =……………………………………..…..……..

(6) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 3 \\ 2 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & -1 \end{bmatrix}$, จงหาไมเนอร์ของ-1 =…………………………………...…..……

(7) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 3 \\ 2 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & -1 \end{bmatrix}$, จงหา ไมเนอร์ของ 4 =………………………….….…...…..

❖ โคแฟคเตอร์ (Cofactor) ของสมาชิกใดๆ แทนด้วย $C_{ij}(A)$ คือผลคูณของ $(-1)^{i+j}$ กับไมเนอร์ (Minor) ของสมาชิกตัวนั้น ดังนั้น

โคแฟคเตอร์ของสมาชิก a_{ij} แทนด้วย $C_{ij}(A)$ โดยที่ $C_{ij}(A) = (-1)^{i+j} M_{ij}(A)$

กำหนด $A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix}$, $\det(A) = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$

โคแฟคเตอร์ของ $a_{11} = C_{11}(A) = (-1)^{1+1}M_{11}(A) = \begin{vmatrix} a_{22} & a_{23} \\ a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} = a_{22}a_{33} - a_{23}a_{32}$

โคแฟคเตอร์ของ $a_{21} = C_{21}(A) = (-1)^{2+1} M_{21}(A) = -\begin{vmatrix} a_{12} & a_{13} \\ a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} = -(a_{12}a_{33} - a_{13}a_{32})$

โคแฟคเตอร์ของ $a_{22} = C_{22}(A) = (-1)^{2+2} M_{22}(A) = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{13} \\ a_{31} & a_{33} \end{vmatrix} = a_{11}a_{33} - a_{13}a_{31}$

❖ การหาดีเทอร์มินันท์ ให้ทำตามขั้นตอนดังนี้

1. เลือกแถวใดแถวหนึ่งไว้ 1 แถว (หรือหลักใดหลักหนึ่ง)
2. หาโคแฟคเตอร์ของสมาชิกทุกตัวในแถวนั้น (หรือหลักนั้น)
3. นำสมาชิกทุกตัวในแถวนั้นคูณกับโคแฟคเตอร์ของตัวนั้น แล้วนำผลคูณทุกคู่มารวมกัน ผลที่ได้คือค่าดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์

เช่น กำหนด $A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix}$ หาดีเทอร์มินันท์ได้ดังนี้

ถ้าเลือกแถวที่ 1 $\det(A) = a_{11}C_{11}(A) + a_{12}C_{12}(A) + a_{13}C_{13}(A)$

ถ้าเลือกแถวที่ 2 $\det(A) = a_{21}C_{21}(A) + a_{22}C_{22}(A) + a_{23}C_{23}(A)$

ถ้าเลือกหลักที่ 3 $\det(A) = a_{13}C_{13}(A) + a_{23}C_{23}(A) + a_{33}C_{33}(A)$

(1) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 2 \\ 2 & -2 & -1 \\ 3 & -3 & 5 \end{bmatrix}$, จงหา $\det(A)$

………
………
………
………
………

(2) กำหนด $A = \begin{bmatrix} -2 & 5 & 1 \\ 3 & 2 & -1 \\ -1 & 0 & 5 \end{bmatrix}$, จงหา det (A)

....

....

....

(3) กำหนด $A = \begin{bmatrix} a & b & c \\ d & e & f \\ g & h & i \end{bmatrix}$, จงหา det (A)

....

....

....

....

....

....

จากผลที่ได้จากข้อ 3 จะได้หลักในการหาดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์มิติ 3×3 ดังนี้

....

....

....

....

....

....

(4) กำหนด $A = \begin{bmatrix} 2 & -2 & 1 \\ 0 & 5 & 7 \\ 3 & 1 & 5 \end{bmatrix}$, จงหา det (A)

....

....

....

....

....

....

❖ **สรุปการหา ดีเทอร์มินันท์ (Determinant) ของเมทริกซ์ได้ดังนี้**

นิยาม กำหนด A เป็นเมทริกซ์จัตุรัส ที่มีขนาด $n \times n$ ค่าดีเทอร์มินันท์ของ A เขียนแทนด้วย det A หรือ $|A|$ ซึ่งหาได้ดังนี้

1. เมทริกซ์ขนาด 1×1

กำหนด $A = [a]$ จะได้ว่า $\det A = |a| = a$

2. เมทริกซ์ขนาด 2×2

ถ้า $A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{bmatrix}$ โดยที่ $a_{11}, a_{12}, a_{21}, a_{22}$ เป็นจำนวนจริง แล้ว

ดีเทอร์มินันท์ของ A = $\det(A) = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{vmatrix} = a_{11}a_{22} - a_{21}a_{12}$

3. เมทริกซ์ขนาด 3×3

กำหนด $A = \begin{bmatrix} a & b & c \\ d & e & f \\ g & h & i \end{bmatrix}$ ให้เพิ่มหลักที่ 1 หลักที่ 2 ต่อท้ายหลักที่ 3 ดังนี้

$$\det A = \begin{array}{|ccc|cc} a & b & c & a & b \\ d & e & f & d & e \\ g & h & i & g & h \end{array} = aei + bfg + cdh - gec - hfa - idb$$

ตัวอย่างที่ 18 จงหา det (A) เมื่อกำหนด $A = \begin{bmatrix} -1 & -2 & 1 \\ 2 & 2 & -1 \\ 1 & 3 & 2 \end{bmatrix}$

....

....

....

....

....

4. เมทริกซ์ขนาด $n \times n$ การหา det ให้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกแถวหรือ หลัก มาเพียง 1 แถว หรือ 1 หลัก

ขั้นที่ 2 หา cofactors ของสมาชิกต่างๆ ในแถวหรือ หลักที่เลือกมา

ขั้นที่ 3 หาผลรวมของผลคูณของสมาชิก กับ cofactors

สรุปสมบัติของเมทริกซ์ และดีเทอร์มินันท์

1. $A + B = B + A$
2. $(A + B) + C = A + (B + C)$
3. $A + \underline{0} = \underline{0} + A = A$
4. $A + (-A) = (-A) + A = \underline{0}$
5. AB ไม่จำเป็นต้องเท่ากับ BA
6. $A(BC) = (AB)C$
7. $A.I = I.A = A$
8. $A.A^{-1} = A^{-1}.A = I$ เมื่อ A เป็นเมทริกซ์ไม่เอกฐาน
9. $k(A+B) = kA + kB,\ k \in R$
10. $(k_1 . k_2)A = k_1(k_2A) = k_2(k_1A)$
11. $(k_1 + k_2)A = k_1A + k_2A,\ k_1, k_2 \in R$
12. $k(AB) = (kA)B = A(kB),\ k \in R$
13. $0A = \underline{0} = A0$
14. $A(B+C) = AB + AC$
15. $(A^t)^t = A$
16. $(A+B)^t = A^t + B^t$
17. $(AB)^t = B^tA^t,\ (kA)^t = kA^t,\ k \in R$
18. $(A^{-1})^t = (A^t)^{-1},\ (A^n)^t = (A^t)^n$ เมื่อ A เป็นเมทริกซ์ไม่เอกฐาน
19. $(A^{-1})^{-1} = A,\ (AB)^{-1} = B^{-1}A^{-1}$
    เมื่อ A , B เป็นเมทริกซ์ไม่เอกฐาน
20. $(kA)^{-1} = \frac{1}{k}.A^{-1},\ k \neq 0$, เมื่อ A เป็นเมทริกซ์ไม่เอกฐาน
21. $\det(AB) = \det(A) . \det(B)$
22. $\det(A^{-1}) = \frac{1}{\det(A)},\ \det(A) \neq 0$
23. $\det(A^t) = \det(A)$
24. $\det(kA) = k^n \det(A)$, n คือมิติของ A
25. $\det(A^n) = [\det A]^n$
26. ถ้า $\det(A) = \det(B)$ แล้ว ไม่จำเป็นที่ $A = B$
27. ถ้าสมาชิกของเมทริกซ์ A มีแถวใดแถวหนึ่ง หรือ หลักใดหลักหนึ่งเป็นศูนย์ทั้งหมด
    จะได้ $\det(A) = 0$

    เช่น $\begin{vmatrix} 2 & 3 & 4 \\ 0 & 0 & 0 \\ 1 & 2 & 6 \end{vmatrix} = 0 = \begin{vmatrix} 1 & 0 & 4 \\ 2 & 0 & 5 \\ 6 & 0 & 7 \end{vmatrix}$
28. ถ้าสมาชิกของเมทริกซ์ A มีสองแถวใดๆ หรือสอง หลักใดๆ เหมือนกัน
    จะได้ $\det(A) = 0$

    เช่น $\begin{vmatrix} 2 & 3 & 4 \\ 10 & 5 & 3 \\ 2 & 3 & 4 \end{vmatrix} = 0 = \begin{vmatrix} 1 & 0 & 1 \\ 2 & 5 & 2 \\ 6 & 7 & 6 \end{vmatrix}$
29. ถ้าเมทริกซ์ A ที่กำหนดให้มีสมาชิกในสามเหลี่ยมบน หรือสามเหลี่ยมล่าง เป็นศูนย์หมด จะได้ det(A) เท่ากับ ผลคูณของสมาชิกในเส้นทแยงมุมหลัก (Main Diagonal)

    เช่น $\begin{vmatrix} 2 & 0 & 0 \\ 3 & 2 & 0 \\ 1 & 2 & 6 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 2 & 3 & 4 \\ 0 & 2 & 5 \\ 0 & 0 & 6 \end{vmatrix} = 2 \times 2 \times 6 = 24$

30. ถ้าสมาชิกในสองแถวใดๆ หรือ สองหลักใดๆ เป็น c เท่าของกันและกันจะมีค่าดีเทอร์มินันท์เท่ากับศูนย์

เช่น $\begin{vmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 5 & 10 & 15 \\ 4 & 1 & 7 \end{vmatrix} = 0$ (แถวที่ 2 เป็น 5 เท่า ของ แถวที่ 1)

31. ถ้าเมทริกซ์ B เกิดจากการสลับแถวคู่ใดคู่หนึ่ง หรือหลักคู่ใดคู่หนึ่งของเมทริกซ์ A จะได้ว่า det B = -det A เช่น

$A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{bmatrix}$ สลับที่หลักที่ 1 กับ หลักที่ 2

$B = \begin{bmatrix} 2 & 1 & 3 \\ 5 & 4 & 6 \\ 8 & 7 & 9 \end{bmatrix}$ จะได้ $|B| = -|A|$

32. ถ้าเมทริกซ์ B เกิดจากการนำค่าคงที่ c คูณแถวใดแถวหนึ่งหรือหลักใดหลักหนึ่ง ของเมทริกซ์ A จะได้ว่า det B = c det A เช่น

$A = \begin{bmatrix} 1 & 3 & 5 \\ 4 & 2 & 2 \\ 3 & 1 & 6 \end{bmatrix}$

$B = \begin{bmatrix} 2 & 6 & 10 \\ 4 & 2 & 2 \\ 3 & 1 & 6 \end{bmatrix}$ เอา 2 คูณแถว 1

จะได้ $|B| = 2\,|A|$

33. ถ้าเมทริกซ์ B เกิดจากการนำค่าคงที่ c คูณแถวใดหรือหลักใด แล้วนำไปบวกกับแถวหรือหลักอีกอันหนึ่ง จะได้ว่า det B = det A เช่น $|A| = \begin{vmatrix} 1 & 3 & 5 \\ 4 & 2 & 2 \\ 3 & 1 & 6 \end{vmatrix}$ และ

$|B| = \begin{vmatrix} 1 & 3 & 5 \\ 4 & 2 & 2 \\ 11 & 5 & 10 \end{vmatrix}$ นำ 2 คูณแถวที่ 2 แล้วบวกแถว ที่ 3 จะได้ $|B| = |A|$

แบบฝึกหัด

1. จงหาดีเทอร์มินันท์ของเมทริกซ์ ที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. $\begin{bmatrix} 6 & 1 \\ 2 & 3 \end{bmatrix}$

2. $\begin{bmatrix} 0 & 6 \\ 4 & -3 \end{bmatrix}$

3. $\begin{bmatrix} 2 & -7 \\ 3 & -1 \end{bmatrix}$

4. $\begin{bmatrix} 1 & 4 & 2 \\ -3 & 1 & 0 \\ -1 & 2 & 5 \end{bmatrix}$

5. $\begin{bmatrix} -1 & 7 & 1 \\ 0 & 1 & 2 \\ -1 & 0 & 1 \end{bmatrix}$

6. $\begin{bmatrix} 0 & -1 & -2 \\ 0 & 0 & -3 \\ 1 & -1 & -1 \end{bmatrix}$

7. $\begin{bmatrix} -4 & -3 & -2 \\ -1 & 0 & 1 \\ 2 & 3 & 4 \end{bmatrix}$

8. $\begin{bmatrix} -2 & -5 & \frac{1}{2} \\ 4 & 2 & \frac{1}{5} \\ 6 & 0 & 1 \end{bmatrix}$

9. $\begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 & 2 \\ 0 & 2 & 0 & 3 \\ 2 & -1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 8 \end{bmatrix}$

10. $\begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 & 2 \\ 6 & 0 & 0 & 1 \\ 6 & 1 & 0 & -1 \\ 6 & 0 & 0 & 2 \end{bmatrix}$

11. $\begin{bmatrix} 2 & 1 & -1 & 1 \\ 1 & 2 & 2 & -3 \\ 3 & -1 & -1 & 2 \\ 2 & 3 & 1 & 4 \end{bmatrix}$

12. $\begin{bmatrix} 2 & 0 & 1 & 3 \\ 1 & 2 & 0 & 3 \\ 3 & 1 & 2 & 0 \\ 0 & 2 & 1 & 3 \end{bmatrix}$

2. จงหา x , y , z ที่ทำให้สมการเป็นจริง

1. $\begin{vmatrix} x^2 & 6 \\ x & 3 \end{vmatrix} = 9$

2. $\begin{vmatrix} z & 2 & 2 \\ 0 & z & \frac{1}{2} \\ 1 & 3 & 1 \end{vmatrix} = \frac{8}{3}$

3. $\begin{vmatrix} a & 2x & 1 \\ x & 0 & 0 \\ b & 5x & 1 \end{vmatrix} = -48$

4. $\begin{vmatrix} y & 5 \\ 10 & y \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 1 & 4 \\ 5 & y \end{vmatrix}$

5. $\begin{vmatrix} x & 9 \\ 9 & x \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 2 & 31 \\ -2 & x \end{vmatrix}$

3. จงหาค่าของ

1. $\begin{vmatrix} x & 3 & 4 \\ y & 4 & 5 \\ z & 5 & 6 \end{vmatrix}$

2. $\begin{vmatrix} x & 1 & 1 \\ 1 & y & 1 \\ 1 & 1 & z \end{vmatrix}$

13. อินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์

นิยาม $AA^{-1} = A^{-1}A = I$ เรียก A^{-1} คืออินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์ A

หมายเหตุ 1. A เป็น Singular Matrix (เมทริกซ์เอกฐาน) เมื่อ A ไม่สามารถหาอินเวอร์สได้ [det A = 0]

2. A เป็น Non - Singular Matrix (เมทริกซ์ไม่เอกฐาน) เมื่อ A สามารถหาอินเวอร์สได้ [det A $\neq$ 0]

13.1 เมทริกซ์ขนาด 1 × 1

$A = [a]$ แล้ว $A^{-1} = \left[\frac{1}{a}\right]$ เมื่อ $a \neq 0$

13.2 เมทริกซ์ขนาด 2 × 2

$$A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix} \quad A^{-1} = \frac{1}{\det A} \cdot \begin{bmatrix} d & -b \\ -c & a \end{bmatrix}, \det A \neq 0$$

13.3 เมทริกซ์ขนาด n × n

การหาอินเวอร์สของเมทริกซ์มิติ n x n เมื่อ $n \geq 3$ นักเรียนต้องรู้จักเกี่ยวกับโคแฟคเตอร์เมทริกซ์ และแอดจอยท์เมทริกซ์ของเมทริกซ์เสียก่อน

(1) โคแฟคเตอร์เมทริกซ์ของเมทริกซ์

โคแฟคเตอร์เมทริกซ์ของเมทริกซ์ A คือเมทริกซ์ที่ได้จากการแทนสมาชิก a_{ij} ใดๆ ของเมทริกซ์ A ด้วย โคแฟคเตอร์ของสมาชิกตัวนั้น $C_{ij}(A)$ และใช้สัญลักษณ์ cof (A) แทนโคแฟคเตอร์เมทริกซ์ของเมทริกซ์ A

เช่น ถ้ากำหนด $A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix}$ จะได้ $\mathrm{cof}(A) = \begin{bmatrix} C_{11}(A) & C_{12}(A) & C_{13}(A) \\ C_{21}(A) & C_{22}(A) & C_{23}(A) \\ C_{31}(A) & C_{32}(A) & C_{33}(A) \end{bmatrix}$

จงหาโคแฟคเตอร์เมทริกซ์ของเมทริกซ์ A เมื่อ $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{bmatrix}$

(2) แอดจอยท์เมทริกซ์ของเมทริกซ์

แอดจอยท์เมทริกซ์ของเมทริกซ์ A แทนด้วย adj (A) คือทรานสโพสของโคแฟคเตอร์เมทริกซ์ของเมทริกซ์ A

adj (A) = (cof (A))^t

เช่น ถ้ากำหนด $A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix}$ จะได้ $a\text{dj}(A) = \begin{bmatrix} C_{11}(A) & C_{12}(A) & C_{13}(A) \\ C_{21}(A) & C_{22}(A) & C_{23}(A) \\ C_{31}(A) & C_{32}(A) & C_{33}(A) \end{bmatrix}^t$

จงหาแอดจอยท์เมทริกซ์ของเมทริกซ์ A

เมื่อ $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{bmatrix}$

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

การหาอินเวอร์สของ $n \times n$ เมทริกซ์ หาได้ดังนี้

ถ้า A เป็น $n \times n$ เมทริกซ์ จะได้ $A^{-1} = \frac{1}{\det(A)}.adj\,(A)$

ตัวอย่างที่ 19 จงหาอินเวอร์สของเมทริกซ์ A เมื่อกำหนด A ต่อไปนี้

1. $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{bmatrix}$

……
……
……
……
……
……
……
………………………………………………………………………………………………………...

2. $A = \begin{bmatrix} 2 & -3 & 5 \\ 0 & -1 & 5 \\ 0 & 0 & 4 \end{bmatrix}$

……
……
……
……
……
……
……
………………………………………………………………………………………………………...

1. $\begin{bmatrix} 1 & 3 & 2 \\ 2 & -2 & 3 \\ 3 & -1 & 2 \end{bmatrix}\begin{bmatrix} x \\ y \\ z \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \\ -1 \\ 1 \end{bmatrix}$

………

………

………

………

………

………

2. จงเปลี่ยนสมการต่อไปนี้เป็นสมการเมทริกซ์

$4x + 3y + 2z = 5$

$3x - y - z = 6$

$-x + 2y + z = 1$

………

………

………

………

………

………

การแก้สมการโดยใช้อินเวอร์สให้ทำตามขั้นตอนดังนี้

1. เปลี่ยนจากสมการเชิงเส้นเป็นสมการเมทริกซ์
2. นำอินเวอร์สการคูณของเมทริกซ์สัมประสิทธิ์คูณทั้งสองข้าง
3. ใช้คุณสมบัติการเท่ากันของเมทริกซ์หาค่าของตัวแปรที่ต้องการ

ตัวอย่างที่ 20 จงหาคำตอบของสมการ

1. $2x - y = 4$

$x + y = 2$

………

………

………

………

1. $4x + 3y + 2z = 5$

$3x - y - z = 6$

$-x + 2y + z = 1$

……

……

……

……

……

……

……

2. $2x + y - z = 5$

$3x - y - 2z = -3$

$x - 3y - 3z = -2$

……

……

……

……

……

วิธีที่ 2 ใช้วิธีการดำเนินการทางแถว

วิธีการหาผลลัพธ์ของระบบสมการเชิงเส้น โดยใช้การดำเนินทางแถวนี้ เหมือนกับการแก้สมการแบบธรรมดา เพียงแต่นำสัมประสิทธิ์ของตัวแปรและค่าคงตัวมาเขียนเป็นเมทริกซ์ และเรียกเมทริกซ์นี้ว่า เมทริกซ์แต่งเติมแล้ว (augmented matrix)

เช่น จากระบบสมการ

$$\begin{aligned} a_1x + b_1y + c_1z &= d_1 \\ a_2x - b_2y + c_2z &= d_2 \\ a_3x + b_3y + c_3z &= d_3 \end{aligned}$$

เมทริกซ์แต่งเติมแล้ว คือ

$$\begin{bmatrix} a_1 & b_2 & c_1 & \vdots & d_1 \\ a_2 & b_2 & c_2 & \vdots & d_2 \\ a_3 & b_3 & c_3 & \vdots & d_3 \end{bmatrix}$$

เมื่อได้เมทริกซ์แต่งเติมแล้ว นำเมทริกซ์ดังกล่าวมาปรับแต่งโดยใช้ขบวนการทางแถวเพื่อให้อยู่ในรูปที่สามารถหาค่าได้ และเพื่อให้นักเรียนได้เห็นภาพพจน์การแก้สมการด้วยวิธีเดิม เปรียบเทียบกับการดำเนินการทางแถวของเมทริกซ์ควบคู่กันไป ขอให้ดูจากตัวอย่างข้างล่างนี้

เช่น จงแก้สมการระบบเชิงเส้น

$$\begin{aligned} x + 2z &= 1 \\ 2x - y + z &= 2 \\ 5x + y + 2z &= 0 \end{aligned}$$

วิธีทำ ระบบสมการ เมทริกซ์

$$\begin{aligned} x + 2z &= 1 \\ 2x - y + z &= 2 \\ 5x + y + 2z &= 0 \end{aligned} \qquad \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 2 & 1 \\ 2 & -1 & 1 & 2 \\ 5 & 1 & 2 & 0 \end{array}\right]$$

นำแถว 2 บวกกับแถว 3 จะได้

$$\begin{aligned} x + 2z &= 1 \\ 2x - y + z &= 2 \\ 7x + 3z &= 2 \end{aligned} \qquad \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 2 & 1 \\ 0 & -1 & 1 & 2 \\ 7 & 0 & 3 & 2 \end{array}\right]$$

เอา – 7 คูณแถว 1 แล้ว บวกกับแถว 3

$$\begin{aligned} x + 2z &= 1 \\ 2x - y + z &= 2 \\ -11z &= -5 \end{aligned} \qquad \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 2 & 1 \\ 0 & -1 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & -11 & -5 \end{array}\right]$$

เอา $-\frac{1}{11}$ คูณ แถว 3 จะได้

$$\begin{aligned} x + 2z &= 1 \\ 2x - y + z &= 2 \\ z &= \frac{5}{11} \end{aligned} \qquad \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 2 & 1 \\ 0 & -1 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 1 & \frac{5}{11} \end{array}\right]$$

เอา –1 คูณแถว 3 แล้วนำไปบวกกับแถว 2 จะได้

$$\begin{aligned} x &= \frac{1}{11} \\ 2x - y &= \frac{17}{11} \\ z &= \frac{5}{11} \end{aligned} \qquad \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & \frac{1}{11} \\ 2 & -1 & 0 & \frac{17}{11} \\ 0 & 0 & 1 & \frac{5}{11} \end{array}\right]$$

เอา –2 คูณแถวที่ 1 แล้วนำไปบวกกับแถวที่ 2 จะได้

$$\begin{aligned} x &= \frac{1}{11} \\ -\ y &= \frac{15}{11} \\ z &= \frac{5}{11} \end{aligned} \qquad \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & \frac{1}{11} \\ 0 & -1 & 0 & \frac{15}{11} \\ 0 & 0 & 1 & \frac{5}{11} \end{array}\right]$$

เอา –1 คูณแถวที่ 2 จะได้

$$\begin{aligned} x &= \frac{1}{11} \\ y &= -\frac{15}{11} \\ z &= \frac{5}{11} \end{aligned} \qquad \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & \frac{1}{11} \\ 0 & 1 & 0 & -\frac{15}{11} \\ 0 & 0 & 1 & \frac{5}{11} \end{array}\right]$$

นั่นคือ $x = -\frac{1}{11}$, $y = -\frac{5}{11}$, $z = \frac{5}{11}$

สรุปการกระทำทางแถวสามารถทำได้ดังนี้

1. คูณแถวใดแถวหนึ่งด้วยจำนวนจริงที่ไม่เท่ากับศูนย์ได้
2. คูณแถวใดแถวหนึ่งด้วยจำนวนจริง k แล้วนำไปบวกกับอีกแถวหนึ่งได้
3. เอา 2 แถวใดๆบวกกันได้
4. สลับระหว่างสองแถวใดๆได้

หมายเหตุ พยายามปรับให้มีเลข 1 แถวละ 1 ตัว และหลักละ 1 ตัว หรือให้สมาชิกในแนวเส้นทแยงหลักเป็น 1 ส่วนตัวอื่นให้เป็นศูนย์ทั้งหมด

ตัวอย่างที่ 21 จงหาคำตอบของสมการ

$$\begin{aligned} 2x + y - z &= 5 \\ 3x - 2y + 2z &= -3 \\ x - 3y - 3z &= -2 \end{aligned}$$

………

………

………

………

………

………

………

ตัวอย่างที่ 22 จงหาคำตอบของสมการ

$$
\begin{aligned}
2x + 3y + z &= 3 \\
x + 2y + z &= 1 \\
-x + 4y &= -2
\end{aligned}
$$

ผู้ดำเนินการ

ที่ปรึกษา :

ดร.อำรุง จันทวานิช เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สิริพร บุญญานันต์ รองเลขาธิการสภาการศึกษา
รศ.ดร.สำอาง หิรัญบูรณะ ข้าราชการบำนาญ ที่ปรึกษาโครงการฯ
ดร.รุ่งเรือง สุขาภิรมย์ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ปรึกษาโครงการฯ
นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา สกศ.
ดร.จิรพรรณ ปุณเกษม ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

ผู้เรียบเรียง :

นางสุวรรณา ช่วยอยู่ โรงเรียนสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้ตรวจทาน :

รองศาสตราจารย์อาริสา รัตนเพ็ชร์ หัวหน้าคณะวิจัย
ดร.ศุภวรรณ เลิศไกร
อาจารย์เอรัสวัฒน์ คำมณี
อาจารย์สุธิตา มณีชัย
คณะอาจารย์ผู้สอนคณิตศาสตร์โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ จากโรงเรียนดังต่อไปนี้

- โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดสงขลา
- โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา
- โรงเรียนบูรณะรำลึก จังหวัดตรัง
- โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย จังหวัดสตูล
- โรงเรียนสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- โรงเรียนพุนพินพิทยาคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้พิจารณารายงาน :

นายสมชาย ศรีวรางกูล โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพฯ

ผู้รับผิดชอบโครงการ :

นางสาวบุญเทียม ศิริปัญญา หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ
นายรวิช ตาแก้ว นักวิชาการประจำกลุ่มงานฯ
นางสาวกิ่งกาญจน์ เมฆา นักวิชาการประจำกลุ่มงานฯ
นายศิริรัตน์ ชำนาญกิจ นักวิชาการประจำกลุ่มงานฯ

บรรณาธิการ :

นางสาวบุญเทียม ศิริปัญญา
นางสาวกิ่งกาญจน์ เมฆา

เรียบเรียงและจัดทำรายงาน :

นางสาวกิ่งกาญจน์ เมฆา

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช้หนังสือเล่มนี้แล้ว
โปรดมอบให้ผู้อื่นนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป

กลุ่มพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.)
99/20 ถนนสุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ : 0-2668-7123 ต่อ 2530
โทรสาร : 0-2243-1129, 0-2668-7329
เว็บไซต์ : http://www.onec.go.th
http://www.thaigifted.org